LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2008:5

Riita-asioiden oikeuspaikkasäännösten uudistaminen

Lausuntotiivistelmä

OIKEUSMINISTERIÖN LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2008:5

Riita-asioiden oikeuspaikkasäännösten uudistaminen

Lausuntotiivistelmä

OIKEUSMINISTERIÖ
HELSINKI 2008

ISSN 1458-7149
ISBN 978-952-466-688-6 (nid.)
ISBN 978-952-466-689-3 (PDF)
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILULEHTI

O I K E U S M I N I S T E R I Ö

Julkaisun päivämäärä
3.3.2008

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Lainsäädäntöneuvos Jaakko Rautio	Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä Toimeksiantaja Oikeusministeriö Toimielimen asettamispäivä 23.2.2007
Julkaisun nimi Riita-asioiden oikeuspaikkasäännösten uudistaminen Lausuntotiivistelmä	
Julkaisun osat 1 Johdanto, 2 Yleiset arviot, 3 Pykäläkohtaiset huomautukset, 4 Muut huomautukset ja Liite	

Tiivistelmä

Oikeusministeriö asetti 23 päivänä helmikuuta 2007 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin laatia ehdotus hallituksen esitykseksi riita-asioiden oikeuspaikkaa eli käräjäoikeuksien alueellista toimivaltaa riita-asioissa koskevien säännösten uudistamiseksi.

Työryhmä luovutti mietintönsä 26 päivänä lokakuuta 2007 (Riita-asioiden oikeuspaikkasäännösten uudistaminen, Oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:15).

Oikeusministeriö pyysi mietinnöstä lausunnon 38 eri viranomaiselta, yhteisöltä ja henkilöltä. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa lausunto. Pyydetyistä lausunnoista saapui yhteensä 25. Tähän lausuntotiivistelmään on koottu annetut lausunnot.

Avainsanat: (asiasanat)
Siviiliprosessi, käräjäoikeus, oikeuspaikka, alueellinen toimivalta, kansainvälinen toimivalta

Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero)
OM 6/41/2007; OM014:00/2007

Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2008:5		ISSN 1458-7149	ISBN 978-952-466-688-6 (nid.) 978-952-466-689-3 (PDF)
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

J U S T I T I E M I N I S T E R I E T

Utgivningsdatum
3.3.2008

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Lagstiftningsrådet Jaakko Rautio	Typ av publikation Remissammandrag Uppdragsgivare Justitieministeriet Datum då organet tillsattes 23.2.2007
Publikation (även den finska titeln) Revidering av bestämmelserna om forum i tvistemål (Riita-asioiden oikeuspaikkasäännösten uudistaminen) Remissammandrag	
Publikationens delar 1 Inledning, 2 Allmänna bedömningar, 3 Kommentarer till paragraferna, 4 Övriga kommentarer och Bilaga	

Referat

Justitieministeriet tillsatte den 23 februari 2007 en arbetsgrupp med uppdrag att utarbeta ett förslag till en regeringsproposition om revidering av bestämmelserna om forum i tvistemål, dvs. om tingsrätternas lokala behörighet i tvistemål.

Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 26 oktober 2007 (Revidering av bestämmelserna om forum i tvistemål, Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2007:15).

Justitieministeriet skickade betänkandet på remiss till 38 olika myndigheter, sammanslutningar och personer. Dessutom gavs högsta domstolen tillfälle att ge ett yttrande. Sammanlagt inkom 25 yttranden. Yttrandena har samlats i detta remisssammandrag.

Nyckelord:
Civilprocess, tingsrätt, behörig domstol, lokal behörighet, internationell behörighet

Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnummer)
JM 6/41/2007;JM014:00/2007

Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2008:5		ISSN 1458-7149	ISBN (978-952-466-688-6 (häft.) 978-952-466-689-3 (PDF)
Sidoantal	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto 2

2 Yleiset arviot 4

3 Pykäläkohtaiset huomautukset 8

3.1 Oikeudenkäymiskaari 8

3.2. Laki eräistä yhteisomistussuhteista 38

3.3 Potilasvahinkolaki 39

3.4 Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 39

4 Muut huomautukset 40

Liite 41

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 23 päivänä helmikuuta 2007 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin laatia ehdotus hallituksen esitykseksi riita-asioiden oikeuspaikkaa eli käräjäoikeuksien alueellista toimivaltaa riita-asioissa koskevien säännösten uudistamiseksi.

Työryhmän toimeksiannon mukaan ehdotuksen tuli rakentua seuraavien periaatteiden varaan:

1) yleisenä oikeuspaikkana olisi se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä on vastaajan kotipaikka; lisäksi voisi olla valinnaisia oikeuspaikkoja;
2) oikeuspaikkasäännösten tulisi olla joustavia; ehdottomia oikeuspaikkasäännöksiä tulisi ottaa lukuun vain painavista syistä;
3) asian vireillepanosta toimivaltaa vailla olevassa tuomioistuimessa aiheutuvat haitat minimoitaisiin;
4) asianosaisten määräämisvaltaa ja sopimusvapautta olisi kunnioitettava, jollei tyypillisesti heikomman osapuolen suoja muuta vaadi;
5) oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun koottaisiin tärkeimmät oikeuspaikkasäännökset.

Työryhmän oli otettava huomioon EU:n lainsäädäntö sekä kansainvälisistä sopimuksista mahdollisesti johtuvat velvoitteet. Työryhmän oli harkittava, tuleeko oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun ottaa säännös, jonka nojalla käräjäoikeus voi jättää tutkittavaksi ottamatta sellaisen kansainvälisluonteisen asian, jonka liittymä Suomeen on vähäinen.

Työryhmä luovutti mietintönsä 26 päivänä lokakuuta 2007 (Riita-asioiden oikeuspaikkasäännösten uudistaminen, Oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:15).

Mietinnössä ehdotetaan riita-asioiden oikeuspaikkaa eli käräjäoikeuksien alueellista toimivaltaa riita- ja hakemusasioissa koskevien säännösten uudistamista. Tärkeimmät säännökset keskitettäisiin oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun.

Pääsäännön mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyisi vastaajan mukaan. Luonnollisen henkilön yleisenä oikeuspaikkana olisi hänen kotipaikkansa tai vakituisen asuinpaikkansa käräjäoikeus. Oikeushenkilön yleisenä oikeuspaikkana olisi rekisteriin merkityn kotipaikan käräjäoikeus tai se käräjäoikeus, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.

Asia voitaisiin käsitellä yleisen oikeuspaikan lisäksi myös valinnaisissa oikeuspaikoissa tietyissä asiaryhmissä. Näitä olisivat kiinteää omaisuutta, vahingonkorvausta, kuluttajansuojaa ja työsopimusta koskevat asiat sekä valtiota vastaan ajettavat asiat. Ehdottomia oikeuspaikkoja jäisi lakiin holhous-, perhe- ja jäämistöoikeudellisia asioita varten. Lisäksi laissa säädettäisiin toissijaisista oikeuspaikoista.

Kirjallisella oikeuspaikkasopimuksella voitaisiin muuhun kuin ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluva asia osoittaa muun kuin lain nojalla toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Sopimisoikeutta olisi kuitenkin rajoitettu eräiden tyypillisesti heikommassa asemassa olevien asianosaisryhmien suojaksi.

Laissa säädettäisiin menettelystä toimivaltakysymyksen tutkimisessa. Ylempien oikeusasteiden oikeutta tutkia käräjäoikeuden alueellinen toimivalta rajoitettaisiin.

Lakiin otettaisiin säännökset Suomen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta. Pääsäännön mukaan Suomen tuomioistuin voisi tutkia kansainvälisluontoisen asian, jos sillä olisi oikeudenkäymiskaaren 10 luvun oikeuspaikkasäännöksissä tarkoitettu liittymä Suomeen.

Oikeusministeriö pyysi mietinnöstä lausunnon 38 eri viranomaiselta, yhteisöltä ja henkilöltä. Lisäksi korkeimmalle oikeudelle varattiin tilaisuus antaa lausunto. Tiivistelmän liitteenä on luettelo lausunnonantajista.

Lausuntoja annettiin 25. Korkein oikeus ilmoitti, ettei se anna asiassa lausuntoa.

2 Yleiset arviot

Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto yhtyy siihen, että esitetyn kaltainen tavoite keskittää OK 10 lukuun tärkeimmät riita- ja hakemusasioita koskevat oikeuspaikkasäännökset on perusteltua sääntelyn selkeyttämiseksi ja tulkintaongelmien vähentämiseksi.. Kaiken kaikkiaan ehdotus perusteluineen on kannatettava.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää lausuntopyynnössä tarkoitettua oikeuspaikkasäännösten uudistamista työryhmän esittämin perusteluin kannatettavana sekä tavoitteiltaan ja lähtökohdiltaan perusteltuina. Ministeriö pitää tärkeänä sitä, että vaikka uudistuksen yhtenä pyrkimyksenä aivan oikein on turvata asianosaisten oikeuspaikkaa koskeva määräämisvalta ja sopimusvapaus, oikeuspaikkasäännösten tahdonvaltaisuus, on mietinnössä kuitenkin huolehdittu sellaisten ehdottomien oikeuspaikkasäännösten tai muun asianosaista suojaavan sääntelyn sisällyttämisestä lakiehdotukseen, joita tyypillisesti heikomman osapuolen suoja vaatii.

Ympäristöministeriöllä ei ole huomauttamista oikeuspaikkatyöryhmän ehdotuksesta riita-asioiden oikeuspaikkaa koskevien säännösten muuttamisesta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerilla ei ole huomautettavaa työryhmän ehdotuksiin.

Helsingin hovioikeus katsoo, että esityksen sisältämät muutosehdotukset ovat pääasiallisesti perusteltuja ja hyväksyttäviä. Hovioikeuden havaintojen mukaan muutokset kohdistuvat pääasiassa niihin kohtiin, jotka jo pitkään on koettu ongelmallisiksi. Hovioikeuden käsityksen mukaan ehdotetut säännökset ovat riittävän joustavat. Esityksen muutettu OK 10 luku tuomioistuimen alueellisesta toimivallasta on otsikointeineen sinänsä selkeä kokonaisuus. Kun OK:n ulkopuolisiin lakeihin jää kuitenkin edelleen huomattava määrä oikeuspaikkasäännöksiä, paitsi alueellisesta, myös asiallisesta ja asteellisesta toimivallasta, tavoite forumsäännösten keskittämisestä jää kuitenkin näiltä osin saavuttamatta. Helsingin hovioikeuden mukaan tavoitetta säännösten havainnollisuudesta ei ole täysin tavoitettu. Ehdotuksessa säännökset on kirjoitettu hyvinkin pelkistetysti. Kun kysymys on prosessuaalisista menettelysäännöksistä, tällainen kirjoitustapa voitaneen sinänsä hyväksyä. Vaikka kysymys onkin pitkälti aikaisempien säännösten ja vakiintuneen oikeuskäytännön kirjaamisesta lakiin uudessa muodossa yhteen ja samaan lukuun, uusien säännösten sisällön oikein ymmärtämiseksi pelkkä lakiteksti ei kaikilta osin sellaisenaan riitä, vaan on välttämätöntä turvautua esityksen varsin laajoihin (86 sivua) perusteluihin, joista ilmenee olennaisesti enemmän tai muuta, kuin mihin pelkistetty lakiteksti oikeuttaisi (vert. esim. ehdotuksen OK 10 luku 22 § 1 ja sitä koskevat perustelut s. 54 - 57: asian siirtämisestä). Hovioikeus katsoo, että ehdotettu OK 10 luvun uudistaminen olisi toteutettava mahdollisimman pian. Uudistamistarve on riidaton.

Itä-Suomen hovioikeus kannattaa työryhmän ehdotusta esityksen tavoitteiden ja keskeisten ehdotusten osalta yhdellä poikkeuksella.

Kouvolan hovioikeus pitää kannatettavana, että oikeuspaikkasäännöksiä uudistetaan vastaamaan ajanmukaisia tarpeita ja että tärkeimmät säännökset keskitetään yhteen lukuun oikeudenkäymiskaaressa. Hovioikeuden mielestä ehdotetut muutokset ovat pääosin perusteltuja.

Rovaniemen hovioikeus hyväksyy ehdotuksen lähtökohdat ja tavoitteet ja pitää niitä kannatettavina. Hovioikeudella ei ole huomautettavaa enempää esityksen yleisperusteluista ja yksityiskohtaisista perusteluista kuin myöskään lakiehdotuksista.

Turun hovioikeuden käsityksen mukaan työryhmän mietintö on ehdotettujen lopputulosten ja niiden perustelujen osalta harvinaisen hyvin laadittu. Hovioikeus on yhtä mieltä siitä, että tuomioistuinten alueellista toimivaltaa koskevat säännökset on aihetta koota oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun. Hovioikeus kannattaa työryhmän tekemien ehdotusten toteuttamista vähäisin muutoksin.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että työryhmä on tavoittanut ehdotuksessaan sille toimeksiannossa asetetut tavoitteet pääsääntöisesti hyvin. Ehdotetut forumsäännökset tuntuvat riittäviltä ja kattavilta. Niissä näyttää otetun huomioon kansainvälisten normien asettamat vaatimukset. Käräjäoikeus pitää ehdotusta eräin huomautuksin tarpeellisena. Ehdotuksen mukaiset muutokset nykyaikaistavat, selkeyttävät ja joustavoittavat forumsäännöksiä. Ne myös ottavat nykyistä paremmin huomioon EU-lainsäädännön.

Jyväskylän käräjäoikeuden mukaan uudistustarve on ilmeinen ja kaikki työryhmän keskeiset ehdotukset ovat kannatettavia. Periaate, että eri laeissa hajallaan olevat säännökset kumotaan ja kootaan pääosin oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun, on tilannetta selkeyttävä ja hyvä. Käräjäoikeus pitää tärkeänä joustavuuden lisäämistä.

Kuopion käräjäoikeudella ei ole huomauttamista oikeuspaikkatyöryhmän mietinnöstä ja siihen liittyvistä lakiehdotuksista.

Oulun käräjäoikeuden mielestä työryhmän esityksen tavoitteet ovat kannatettavia. Oikeuspaikkasäännökset ovat ratkaisutoiminnassa tärkeitä ja niiden tulee muodostaa johdonmukainen, joustava ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus. Käräjäoikeus toteaa, että oikeudenkäymiskaaren 10 luku on vanhentuneena syytä uudistaa. Käräjäoikeus pitää hyvänä sitä, että tärkeimmät riita- ja hakemus-asioita koskevat oikeuspaikkasäännökset keskitetään OK 10 lukuun. On myös perusteltua, että joissain asiaryhmissä on valinnaisia oikeuspaikkoja.

Tampereen käräjäoikeus pitää oikeuspaikkasäännösten uudistamista tarpeellisena. Erityisen tärkeää on saada ne keskitettyä yhteen lukuun oikeudenkäymiskaareen. Oikeudenkäymiskaari tulee säätää vastaavaksi kuin kansainväliset sopimukset.

Helsingin oikeusaputoimiston mielestä tehdyt esitykset ovat oikeasuuntaisia ja kannatettavia.

Suomen Asianajajaliitto pitää esitystä ja lakiehdotuksia kannatettavina ja hyvinä. Esitys on yksityiskohtainen ja harkittu. Se parantaa asianosaisten, tuomarien ja asianajajien asemaa ja selkiyttää osittain sekavan, monimutkaisen ja vanhentuneen tilanteen. Esitys lisää johdonmukaisuutta, joustavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä turvaa asianosaisten määräämisvaltaa ja sopimusvapautta kiitettävällä tavalla. Ehdotettu oikeudenkäymiskaaren 10 luku, johon suurimmat muutokset kohdistuvat, on jaoteltu yläotsakkein helposti hahmotettavaan ja selkeään muotoon. Lain sanamuodot ovat onnistuneita, joskin säädösten tiettyä tulkinnanvaraisuutta voidaan tuskin missään lakitekstissä välttää.

Suomen Tuomariliitto ry suhtautuu myönteisesti työryhmän mietinnössä tehtyihin esityksiin. Tuomariliitto pitää kaikkien oikeudenhoidossa toimivien kannalta tärkeänä yhdenmukaistaa toimivaltaa koskevat säännökset ja koota ne OK 10 lukuun. Esityksessä myös rajataan ehdottomat toimipaikkasäännökset OK 10 luvun 11 § - 17 §:ssä tarkoitettuihin perhe- ja jäämistöoikeudellisiin

asioihin vähentämällä näin niiden määrää. Tuomariliitto suhtautuu vähennyksen myönteisesti ja toteaa sen lisäävän asianosaisten oikeusturvaa, sillä vähentämisen voidaan olettaa vähentävän väärässä tuomioistuimessa vireille pantuja kanteita koskevia päätöksiä tutkimatta jättämisestä. Tuomariliitto pitää esitystä merkityksellisenä myös siltä osin, kun oikeuspaikkasäännökset esitetään saatettavaksi vastaamaan Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia ja kun kysymys suomalaisen tuomioistuimen toimivallasta ratkaistaan kirjaamalla lakiin sitä koskeva yleissäännös ja sitä tarkennetaan 26 - 27 §:ssä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo tärkeäksi hajallaan olevien, osittain vanhentuneiden ja aukollisten säännösten kodifioinnin ja pitää näin ollen uudistusta kannatettavana. Tarpeellisia ovat muun muassa oikeushenkilöiden oikeuspaikkaa koskeva sääntely ja säännös, joka koskee asian siirtämistä toimivaltaiseen käräjäoikeuteen, jos käräjäoikeus katsoo, ettei se ole toimivaltainen tutkimaan asiaa. EK huomauttaa, että työryhmän esityksessä jää epäselväksi, miten menetellään tapauksissa, joihin soveltuu kaksi tai useampia erityissäännöksiä. Erityissäännösten keskinäiset suhteet tulisi EK:n käsityksen mukaan käydä ilmi laissa mahdollisimman selkeästi.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:n mukaan työryhmän esitykset selkiyttäisivät ja kokoaisivat lainsäädäntöä. Esitysten toteuttaminen olisi tämän vuoksi perusteltua.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että oikeuspaikkasäännökset uudistetaan niin, että ne muodostavat johdonmukaisen, joustavan ja tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden. Perusteltua on keskittää oikeuspaikkasäännökset mahdollisimman kattavasti oikeudenkäymiskaareen. Joissain erityistä asiantuntemusta vaativissa asiaryhmissä on edelleen perusteltua keskittää asiat tiettyihin käräjäoikeuksiin. Suomen Yrittäjät kannattaa esitettyjä muutosehdotuksia.

Professori Erkki Havansin mukaan oikeudenkäymiskaaren (OK) 10 luku on nykyisellään pahasti vanhentunut, eri aikakausilta koostuva "tilkkutäkki". Ehdotettu uudistus on siten erittäin tarpeellinen.

Lakiehdotuksessa on valittu melko laajan sääntelyn malli eli varsin lukuisia eri tilanteita on varustettu omalla oikeuspaikkanormillaan. Tämä vastannee professori Havansin mukaan prosessioikeudessa(kin) alkaneen eurointegraation todennäköistä linjaa (= tiheä oikeuspaikkanormitus) heijastusvaikutuksineen jäsenvaltion kansalliseen prosessilakiin. Puhtaasti kansallisista lähtökohdista tultaisiin kyllä uudessa OK 10 luvussa toimeen huomattavasti vähemmillä pykälillä kuin ehdotetut 28.

Yleiseltä kannalta arvioiden lakiehdotuksessa on monta onnistunutta uutta linjausta:
1) karsitaan ns. ehdottomia oikeuspaikkoja eli asianosaisille viivästys- ja jopa oikeudenmenetysuhkia synnyttäviä säännöksiä;
2) annetaan alioikeudelle laaja oikeaan oikeuspaikkaan siirtämisen oikeus ja myös velvollisuus;
3) eliminoidaan absoluuttisestikin väärän oikeuspaikan ongelmien myöhäistä realisoitumista eli virhevaikutusten aktualisoitumista vasta riita-asian muutoksenhakuvaiheessa;
4) täydennetään olennaisin tavoin Suomen tuomioistuimen kansainvälistä toimivaltaa koskevaa sääntelyä;
5) "kotiutetaan" oikeudenkäymiskaareen muualle eri lakeihin aikoinaan "hajasijoitettuja" yksittäisiä oikeuspaikka-säännöksiä.

Lausunnolle lähetetyt OK 10 luvun uudet säännökset ovat professori Havansin mielestä pääosin onnistuneita asiasisällöltään. Lähinnä muotoilujen osalta voidaan esittää erinäisiä parannus- ja selvennysehdotuksia.

Professori Antti Jokelan mielestä ehdotetut oikeuspaikkasäännökset ovat aikaisempaa selkeämpiä ja joustavampia ja lisäävät asianosaisten valinnanvapautta. Uudet säännökset soveltuvat myös aikaisempaa paremmin sähköisissä tietoverkoissa harjoitetusta toiminnasta aiheutuneiden asioiden käsittelyihin. Uudistus on siten perusteltu ja tarpeen vaatima. Ehdotus on asiantuntevasti ja huolellisesti valmisteltu. Ehdotus tarjoaa kokonaisuudessaan hyvän pohjan jatkovalmistelulle ja tarvittavaan lainuudistukseen ryhtymiselle. Säännökset on osittain laadittu yksityiskohtaisemmiksi kuin mitä oikeudenkäyntilait yleensä ovat. Tähän nähden voisi vielä miettiä, voisiko esimerkiksi kiinteää omaisuutta ja jäämistöä koskevat asiat sekä toissijaiset oikeuspaikat määritellä lyhyemmin kuin ehdotuksessa. Toisaalta asianosaisten oikeusturvan kannalta on hyvä, että oikeuspaikka ilmenee selkeästi itse laista eikä pelkästään sen perusteluista.

Professori Juha Lappalainen katsoo, että nykyisten OK 10 luvun oikeuspaikkasäännöstön vanhentuneisuus on yleisesti tiedostettu ja tunnustettu asia, ja on korkea aika päästä pitkään vireillä olleessa forumsäännösten uudistustyössä eteenpäin. Työryhmän ehdotuksen peruslinjaukset (= oikeuspaikkasäännösten selkiyttäminen, säännösten nykyistä suurempi keskittäminen OK 10 lukuun sekä ennen muuta joustavuuden lisääminen ottaen huomioon Suomea sitovat tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskevat määräykset) ovat samoin yleisesti hyväksyttyjä uudistuksen peruspilareita. Myös ehdotuksen systematiikka (”säännösdispositio”) etenee johdonmukaisesti. Professori Lappalainen toteaa, että lakiehdotus yleislinjauksiltaan ja monissa yksityiskohdissaankin merkitsee selvää parannusta nykyiseen vanhentuneeseen forumsääntelyymme, mutta että ehdotetuista säännöksistä lukuisa joukko on vielä siinä tilassa, että lisävalmistelua kaivataan.

3 Pykäläkohtaiset huomautukset

3.1 Oikeudenkäymiskaari

Yleistä 10 luvusta

Professori Juha Lappalainen toteaa, että mietinnössä on omaksuttu kirjoitustapa, että asia tutkitaan siinä ja siinä käräjäoikeudessa. Toinen tapa olisi kirjoittaa käräjäoikeus-sanan tilalle sana tuomioistuin, kuten esim. ROL 5 luvussa on tehty (vrt. Ruotsin RB:ssa: ”vid den rätten i den ort, där…”). Rikosasioissa ensiasteen toimivaltaa kuuluu myös hovioikeuksille (vaikka sitä on viimeaikoina vähennetty), joten yleisluontoinen tuomioistuin-sanana käyttö on ROLssa paikallaan. Siviiliasioissa ensiasteen toimivalta on totaalisemmin käräjäoikeustasolla, minkä voidaan katsoa puoltavan käräjäoikeus-sanan käyttöä. Professori Lappalainen pitää parempana kirjoittaa myös OK 10 luvun tuomioistuin-termiä käyttäen. Forumsäännöksissähän ei ole olennaista, minkä niminen toimivaltainen tuomioistuin on, vaan se, miten oikeusriidat paikallistuvat alueellisesti. Termi ”käräjäoikeus” viittaa ainakin ajatuksellisesti myös oikeusasteelliseen tai suhteessa erityistuomioistuimiin asialliseenkin toimivaltaan, joita OK 10 luvussa ei ole tarkoitus säännellä. – Eikä ole täysin poissuljettua sekään, että ensiasteen toimivalta siviilijutussa kuuluu, ei käräjäoikeudelle, vaan hovioikeudelle (ks. esim. OK 10:8). Vaikka tällaiset tilanteet ovat varsin harvinaisia käytännössä, ne olisi kuitenkin yleisessä alueellisen toimivallan sääntelyssä otettava huomioon.

Kun 11-17 §:ssä on kyse ehdottomista forumeista, voisi professori Lappalaisen mielestä miettiä, pitäisikö tämän näkyä paitsi pykälien yhteisestä alaotsikosta, myös itse lakitestistä velvoittavampana sanontana kuin yleisilmauksena ”tutkitaan”, esim. ”on tutkittava” tai ”tulee tutkia”. Käyhän forumin valinnaisuuskin ilmi 3 – 10 §:ssä lakitekstin ilmauksesta ”voidaan tutkia myös”.

Professori Lappalaisen mukaan yhtenä yleishavaintona todeta, että lakiehdotuksessa termejä ”vaatimus” ja ”asia” näytetään käytettävän varsin satunnaisesti vaihdellen ilman mitään päällepäin havaittavaa johdonmukaisuutta.

10 luvun otsikko

Professori Erkki Havansi toivoo otsikon selventämistä lisäämällä siihen sana ”riita-asiassa”, koska luku ei koske rikosasioita (ja hakemusasioiden osalta on jo OK 8:13). Kun OK perinteisesti ja monin osin yhäkin on sinänsä sekä riita- että rikosasioita koskeva yleinen prosessilaki, niin siksi OK:ssa on professori Havansin mukaan jo nyt tarpeen mukaan lukukohtaisia (= 5, 6 ja 18 luvut) rajoittavia otsikkoja, siten että otsikoissa esiintyy selventävä sana "riita-asia", rajaamassa pois rikosasiat kyseisen luvun soveltamisalasta.

Professori Juha Lappalaisen mielestä olisi otsikko ”Oikeuspaikasta riita-asioissa” informatiivisempi kuin otsikko ”Oikeuspaikasta” tai ehkä vielä parempi olisi kuitenkin nykyinen otsikko ”Laillisesta tuomioistuimesta”. Tätä otsikkoa käytetään mm. ROL 4 luvussa, jossa säädetään rikosforumeista. Tämä on pikkuseikka, mutta yhdenmukaisuus on tässäkin paikallaan. Ei ole mitään syytä hylätä vahaa perinteistä otsikkoa (vrt. myös Ruotsin RB: ”Om laga domstol”).

10 luvun 1 §

Helsingin hovioikeus katsoo, että ehdotuksessa tarkoitetut tunnusmerkit ”kotipaikka tai vakituinen

asuinpaikka” eivät ehdotuksen perustelut huomioon ottaen ole ollenkaan niin yksiselitteiset kuin ehdotuksen lakiteksti antaa ymmärtää. Hovioikeus katsookin, että selvyyden vuoksi joko itse lakitekstiin olisi sisällytettävä maininta “tosiasiallinen” tai lakitekstiin olisi otettava nimenomainen määritelmä siitä, mitä tässä yhteydessä kotipaikalla ja vakituisella asuinpaikalla tarkoitetaan.

Helsingin käräjäoikeus katsoo, että luonnollisen henkilön yleistä oikeuspaikkaa koskeva säännös on yhdenmukainen kansainvälisten instrumenttien kanssa, eikä sen sanamuoto aiheuttane käytännössä tulkintaongelmia. Perustelut antavat selkeitä tulkintaohjeita.

Väestötietolain 25 §:ssä todetaan, että maistraatti voi pyynnöstä määrätä tietyissä tilanteissa turvakiellon, jolloin henkilön osoitetietoja eivät saa muut kuin viranomaiset. Tietoja ei anneta kotikunnasta, siellä olevasta asuinpaikasta, tilapäisestä asuinpaikasta, postiosoitteesta tai vastaavasta muusta osoitteesta. Turvakiellot ovat yleistymässä. Jotta turvakiellon tarkoitus, osoitetietojen jääminen salaisiksi, ei vaarantuisi, tulisi tällaista tilannetta varten säätää käräjäoikeuden mukaan oma säännöksensä. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi 18 §:n 2 momentin sanamuotoa täsmentämällä esimerkiksi seuraavasti: Asia, johon eivät sovellu 1 momentin toimivaltaperusteet tai asia, jossa vastaajana olevan luonnollisen henkilön yleinen oikeuspaikka ei ole kantajan selvitettävissä turvakiellon vuoksi, tutkitaan Helsingin käräjäoikeudessa.

Oulun käräjäoikeuden mielestä on perusteltua, että yleinen forum on vastaajan kotipaikka.

Tampereen käräjäoikeus toteaa, että pykälä vastaa yleiseurooppalaisia säännöksiä. Ongelmia saattaa käräjäoikeuden mielestä syntyä siitä, milloin kysymyksessä on jonkin henkilön osalta esimerkiksi vain tilapäinen asuminen ja milloin tosiasiallinen asuminen poikkeaa rekisteriin merkitystä kotikunnasta. Pykälää koskevan hallituksen esityksen perusteluihin tuleekin sisällyttää mietinnöstä ilmenevät perusteet esimerkiksi juuri siitä, milloin tilapäinen asuminen ei vielä muodosta kotipaikkaa.

Kuluttajavirasto toteaa, että esityksessä ei ole nimenomaista säännöstä siitä, että kuluttajaa vastaan nostettu kanne on käsiteltävä kuluttajan kotipaikan tuomioistuimessa. Kuluttajavirasto katsoo, että sopimusvapautta rajoittavien säännösten tulisi koskea myös kuluttajan oikeutta vastata kotipaikkansa tuomioistuimessa. Esitys vastaisi tällöin Bryssel I -asetuksen sääntelyä.

Professori Erkki Havansi esittää, että pykälään lisätään sana ”riita-asiassa”. Lisäsana ei olisi välttämätön (joskin suositeltava), jos 10 luvun otsikkoon lisätään edellä puolletusti sama sana ("riita-asia"). Jos tätä ei luvun otsikkoon lisätä, tulisi 10:1 työryhmän ehdottamassa muodossa koskemaan "luonnollista henkilöä vastaan" rikosasiassakin esitettävää vaatimusta.

Professori Juha Lappalaisen mielestä säännösehdotuksen kielellinen muotoilu ”yksityishenkilöä vastaan esitetty vaatimus” ei ole onnistunut. Vaatimuksia on kovin monenlaisia, mm. siviili- ja rikosoikeudellisia. Säännöksessä tarkoitetaan kuitenkin vain siviilioikeudellisia vaatimuksia. Lisäksi tarkoitetaan kanneteitse ajettavia vaatimuksia. Säännöksestä pitäisikin ilmetä suoraan ja selvästi, että kyseessä on siviiliasiassa nostettu kanne. Muotoilu voisi olla esimerkiksi: ”Kanne riita-asiassa tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä…”. Myös muotoilu ”Laillinen tuomioistuin riita-asiassa on se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä …” (vrt. esm. Ruotsin RB 10:1) voisi tulla kysymykseen.

Professori Lappalainen toteaa, ettei se menettelyformaalinen seikka, onko kyseessä ”haastehakemuksella” vai yksikertaisemmin ”hakemuksella” vireille pantava asia, ei ole tässä

vaikutuksellinen. Ratkaisevaa on, haetaanko asiassa oikeussuojaa jotakuta toista oikeussubjektia vastaan, so. onko kyse kanteesta prosessioikeudellisessa mielessä. Tämä asia tulee esiin mm. ehdotuksen 11 §:ssä, johon ehdotetaan sijoitettavaksi säännös avioeroasioiden forumista. Nämä asiathan ovat nykyään ”hakemusasioita”, joskaan eivät varsinaisen hakemuslainkäytön, jurisdictio voluntarian (”vapaaehtoinen oikeudenhoito”) piiriin kuuluvia asioita. Viimemainittuhan tarkoittaa menettelyä, jossa on vain yksi asianosainen, hakija, ja jossa annetaan oikeussuojaa tulevaisuudessa ehkä tapahtuvia oikeudenloukkauksia vastaan.

Ehdotettujen forumssäännösten soveltuvuus hakemusasioihin jää jossakin määrin epäselväksi. Monet ehdotetuita säännöksistä koskevat selvästi myös hakemusasioita. Esimerkiksi kuolinpesän piirissä tehtävät hakemuksen pesänselvittäjän ja pesänjakajan määräämiseksi kuuluvat kyllä forum hereditatikseen (ks. myös ehdotuksen 17 §) ja samoin ehdotuksen monet ehdottomista oikeuspaikkasäännöksistä koskevat usein hakemusasioita. Näissä pykälissä ei käytetäkään sanaa ”vaatimus”, vaan ”asia”, joka mahduttaa sisäänsä myös hakemusmenettelyt. Hakemusasioiden problematiikka ei vaatine mitään erityisnormia säännöstasolla, mutta (yleis)perusteluissa olisi syytä kiinnittää tähänkin huomiota.

Ehdotuksen 1 §:ssä ehdotetaan sellaista sinänsä merkittävää muutosta, että riita-asioiden yleiseen oikeuspaikkaan tulisi kaksi vaihtoehtoa, jos vastaajan ”kotipaikka” olisi toinen kuin vastaajan ”vakituinen asuinpaikka”. Ehdotus siis erottaa toisistaan kotipaikan ja vakituisen asuinpaikan. Tällainen erottelu tuntuu professori Lappalaisen mielestä tarpeettomalta, jopa haitalliselta. Kotipaikallahan on yleensä tarkoitettu paikkakuntaa, jossa henkilö pysyväisluontoisesti, ”vakinaisesti” asuu. Nykylaissakin kotipaikan tuomioistuin määritetään tuomioistuimeksi, jonka tuomiopiirissä haastettavan ”koti ja asuinpaikka on”. Laki siis samastaa kotipaikan ja (vakituisen) asuinpaikan. Mietinnössäkin (s. 28) esitetään ensin: ”Luonnollisella henkilöllä olisi kotipaikka sillä paikkakunnalla, jossa hän asuu ja olosuhteista voidaan päätellä, että hänen tarkoituksenaan on asua siellä pysyvästi.” Ja sitten lausutaan: ”Luonnollisella henkilöllä olisi vakituinen asuinpaikka sillä paikkakunnalla, jossa hän tosiasiallisesti asuu ja jossa hänen tavanomainen elinympäristönsä on. - - - Jotta henkilöllä voitaisiin katsoa olevan vakituinen asuinpaikka tietyllä paikkakunnalla, edellytetään asumiselta tiettyä pysyvyyttä.” Siis kumpaakin paikkaa perustellaan pysyväisluontoisella asumisella.

Professori Lappalainen katsoo, että käsite ”vakituinen asuinpaikka” on uusi tarpeeton käsite, joka ei riittävästi eroa käsitteestä ”kotipaikka”. Ottamatta enemmälti kantaa eri kielten väliseen käännösproblematiikkaan hän olisi suomenkielen osalta sillä kannalla, että henkilön ”kotipaikka” voi kyllä olla toinen kuin hänen ”asuinpaikkansa”, jos tuo asuinpaikka ei ole vakituinen ja pysyvä. Asuinpaikan pysyvyys tekee paikasta ”kotipaikan”. Näin ollen ei professori Lappalaisen mielestä ole syytä luoda kahta yleisen oikeuspaikan vaihtoehtoa, joista toisen perustana on ”kotipaikka” ja toisen ”vakituinen asuinpaikka”. Ero jäisi liian epäselväksi ja aiheuttaisi rajanvetovaikeuksia esim. ajatellen mietinnössä esitettyyn esimerkkiin viitaten tilannetta, milloin vastaajan oleskelu varsinaisen kotipaikkansa ja sen käräjäoikeuden tuomiopiirin ulkopuolella olevalla ”kakkosasunnolla” on niin laajamittaista, että tuota kakkosasunnon sijaintipaikkaa voitaisiin pitää hänen ”vakituisena asuinpaikkanaan”. Ja tuntuu vaikealta hyväksyä ajatusta, että henkilö voitaisiin haastaa kesämökkipaikkakuntansa tuomioistuimeen siihenkin aikaan vuodesta, jolloin hän ei kesäasunnollaan asu. Jo käsitteeseen ”yleinen oikeuspaikka” tavallaan sisältyy ajatus, että niitä on henkilöllä vain yksi. Professori Lappalaisen mielestä valinnaisuudella ei tässä voiteta mitään, vaan syntyy vain lisäongelmia (vrt. hieman toisenlainen valinnaisuustilanne 2 §:n mukaan yhteisön ollessa vastaajana, jota valinnaisuutta voidaan paremmin perustella).

Mietinnön perusteluissa (s. 28) lausutaan, että ehdotetulla muutoksella pyritään yhdenmukaistamaan sääntely kansainvälisten instrumenttien kanssa. Näillä instrumenteilla tarkoitetaan lähinnä Bryssel I -ja Bryssel II -asetuksia sekä asetuksia eurooppalaisesta maksamismääräysmenettelystä (EU n:o 1896/2006) ja vähäisten vaatimusten käsittelystä (EU n:o 861/2007). Bryssel I -asetuksen suomenkielisessä tekstissä käytetään sanaa ”kotipaikka” (englannin kielinen teksti: person domiciled in a member state) ja Bryssel II -asetuksessa puhutaan ”asuinpaikasta” (spouses are habitually resident). Maksamismääräystä ja vähäisiä vaatimuksia koskevassa EU-asetuksessa taas viitataan tuomioistuimen toimivallan ja kotipaikan määräytymisen osalta Bryssel I -asetukseen. Professori Lappalainen katsoo, etteivät ainakaan mainitut EU-asetukset millään tavoin edellytä työryhmän ehdottamaa kotipaikan ja vakituisen asuinpaikan erottelun käyttöönottoa. Päinvastoin on parempi pysyttäytyä kansallisen tason forumsäännöksissäkin yksinkertaisesti vastaajan ”kotipaikan” mukaan määräytyvässä yleisessä oikeuspaikassa. Se on parhaiten sopusoinnussa mainittujen EU-säädösten kanssa.

Professori Lappalaisen mielestä työryhmän ehdottama jaottelu voi juuri kansainvälisissä prosessiyhteyksissä aiheuttaa sekaannusta. Esimerkiksi Bryssel I -asetuksen mukaan on yleissääntönä, että sen jäsenvaltion tuomioistuimilla on toimivalta, jossa vastaajalla on ”kotipaikka”. ”Vakituisen asuinpaikan” erottelulla kotipaikasta ei ainakaan EU-yhteyksissä ole perusteita, koska ”vakituinen asuinpaikka” ei yksinään voi Bryssel I -asetuksen mukaan perustaa Suomen tuomioistuimille kansainvälistä toimivaltaa, jos vastaajan kotipaikka on Suomen ulkopuolella. Erottelulla olisi siis merkitystä vain kotimaisissa ympyröissä, kun vastaajan ”molemmat kodit” ovat Suomessa. Professori Lappalainen ei näe mitään tarvetta tällaiselle rajanvedoltaan hankalalle erottelulle, jossa pitkälti päällekkäisiä käsitteitä yritetään vetää toisistaan erilleen. Jaottelu tulisi professori Lappalaisen mielestä yhtä lailla poistaa myös muista säännöksistä.

Professori Lappalaisen mukaan 1 § voisi siten kuulua esimerkiksi: ”Kanne luonnollista henkilöä vastaan riita-asiassa tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä vastaajalla on kotipaikka.”

<u>10 luvun 2 §</u>

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että ehdotuksen mukaan oikeushenkilön yleinen oikeuspaikka on sen kotipaikka. Asia voidaan tutkia myös siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Tämä voi käräjäoikeuden mukaan joskus aiheuttaa tulkintatilanteita, mutta käytännössä se ei aiheuttane ongelmia, koska oikeuskäytäntöä asiasta on olemassa.

Käräjäoikeuden mielestä valtion osalta yleinen oikeuspaikkasäännös ehdotetussa muodossaan on ongelmallinen. Kantajalle voi tuottaa vaikeuksia selvittää viranomaisten toimivaltaa koskevista säännöksistä, millä viranomaisella on oikeus edustaa valtiota joissakin asioissa, joten jo lähtökohtaisesti valtion ollessa vastaajana yleisen oikeuspaikan selvittäminen voi olla hankalaa. Ehdotuksessa valtion oikeuspaikka perustuu siihen, mikä viranomainen käyttää valtion puhevaltaa Mietinnössä todetaan, että puhevallan käyttäminen käsittää valtion edustamisen tuomioistuimissa esiintymällä kantajana tai vastaajana. Kuten tästäkin ilmenee, se, mikä viranomainen käyttää valtion puhevaltaa oikeudenkäynnissä, selviää lopullisesti vasta haasteen tiedoksiannon jälkeen eikä kantajalla ole siitä varmaa tietoa etukäteen. Puhevallan käyttämisen asettaminen ratkaisevaksi kriteeriksi oikeuspaikan määräytymisessä johtaisi siihen, ettei oikeuspaikkaa voitaisi luotettavasti ennakoida, vaan että vastaajan vastattua asiaan voisi käydä ilmi, että tuomioistuimella ei ole toimivaltaa; tällaista lähtökohtaista epävarmuutta ei voida pitää hyväksyttävänä. Oikeuspaikka olisi perustellumpaa määrätä jonkin tiedossa olevan seikan kuten viranomaisen tehtävien perusteella

esimerkiksi seuraavasti: ”Valtiota vastaan esitetty vaatimus tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä sillä viranomaisella, jonka tehtäviin vaatimus liittyy, on kotipaikka tai jossa viranomaisen hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.”

Tampereen käräjäoikeus toteaa, että esityksen perusteluista tulee selvitä osin, mitä tosiasiallisella kotipaikalla tarkoitetaan. Valtion viranomaisen toimivallasta käräjäoikeus toteaa, että on lukuisia säännöksiä ja niiden selvittäminen on vaikeaa Asianosaisten osalta tätä epäselvää tilannetta kuitenkin helpottaa se, että kantaja voi jäljempänä kerrotun tavoin valita aina myös kotipaikkansa tuomioistuimen, kun vastaajana on valtio. Eräiden valtion laitoksien, kuten Kansaneläkelaitoksen ja Kunnallisen eläkelaitoksen, osalta on lisäksi annettu säännöksiä oikeuspaikasta. Kyseenalaista käräjäoikeuden mielestä on, onko perusteltua säilyttää tällaiset poikkeussäännökset edelleen laissa. Säädettävän oikeudenkäymiskaaren lukuun tulisi ainakin tehdä viittaus tällaista säännösten olemassaolosta. Muussa tapauksessa syntyy useimmiten epäilys siitä, onko jonkin valtion laitoksen tai vastaavan osalta oikeuspaikkasäännöksiä niitä koskevissa laeissa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo, että yksityisen elinkeinotoiminnan (toiminimi, liikkeen- ja ammatinharjoittaja) osalta säännöksiä tulisi selventää. Ehdotuksessa ei selvästi todeta, määräytyisikö yksityisen elinkeinonharjoittajan oikeuspaikka OK 10:1 §:n vai 2 §:n mukaan. Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei ole 2 §:ssä mainittu ”yhtiö”, ”yhteisö” eikä ”yksityisoikeudellinen oikeushenkilö”. Siitä huolimatta yksityisiä elinkeinonharjoittajia käsitellään mietinnössä 2 §:n perustelujen kohdalla.

Professori Erkki Havansin mielestä valtion viranomaisen osalta termi kotipaikka tuntuu hieman oudoksuttavalta; luontevampia vaihtoehtoja löytynee. Lisäksi hän toteaa, että kyseisen "paikan" määrittäminen voi joskus olla (myös juristille) hankalaa, kuten perusteluissakin todetaan viittauksin valtion organisaation hajautettuisuuteen.

Professori Juha Lappalainen erottaisi kuntaa ja muita julkisoikeudellisia yhteisöjä koskevan sääntelyn erilleen yksityisoikeudellisista yhteisöistä toiseksi (tai valtiota koskevan momentin jälkeen kolmanneksi) momentiksi. Yksityisoikeudellisia yhteisöjä koskeva valinnaisuus rekisteröidyn kotipaikan ja hallinnon johtamispaikan välillä ei koske julkisoikeudellisia yhteisöjä. Selvennyksen vuoksi säännöksessä voitaisiin puhua nimenomaan rekisteriin merkitystä kotipaikasta ja sen vaihtoehtona hallinnon johtamispaikasta.

Pykäläehdotuksen 2 momentissa, jossa säädetään siitä, mihin tuomioistuimeen valtio haastetaan, riittää professori Lappalaisen mielestä sääntely, jossa forum kytketään valtion puhevaltaa käyttävän viranomaisen tai muun laitoksen sijaintipaikkaan. Hän vieroksuu ilmaisua valtion viranomaisen ”kotipaikka” ja puhuisi sijaintipaikasta. Näin 1 momentti voisi kuulua:
”Jos vastaajana on yhtiö, yhdistys, säätiö tai muu yksityisoikeudellinen oikeushenkilö, kanne tutkitaan sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa yhteisöllä on rekisterin merkitty kotipaikka tai jossa yhteisön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan.”

2 momentti: ”Kanne valtiota vastaan tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä valtion puhevaltaa käyttävä viranomainen tai laitos sijaitsee. ”

3 momentti: ”Kuntaa vastaan nostettu kanne tutkitaan siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiiriin kunta kuuluu. Kuntayhtymä tai muu julkisoikeudellinen yhteisö kuin valtio tai kunta haastetaan siihen tuomioistuimeen, jonka tuomiopiirissä yhteisöllä on kotipaikka.”

Lakiehdotuksen 2 § herättää professori Lappalaisen mukaan kysymyksen, olisiko syytä säätää myös muiden asianosaiskelpoisten yhteisöjen kuin varsinaisten oikeushenkilöiden oikeuspaikasta. Lähinnä tulisivat kysymykseen jakamaton kuolinpesä ja konkurssipesä, jotka käytännössä esiintyvät usein vastaajina siviiliprosessissa. Nykyinen tilanne on se, ettei kuolinpesällä ole dispositiivista yleistä oikeuspaikkaa, vaan kuolinpesä haastetaan forum hereditatikseen, joka on ehdoton forum. (Vrt. tässäkin Ruotsin RB 10:1:n 3 momentti: ”Dödsbo sökes vid den rätt, där den döde skolat svara.”). Kuolinpesän mahdollista yleistä forumia ja sen suhdetta forum hereditatikseen voisi ainakin perusteluissa käsitellä siinäkin tapauksessa, että nykyisen sääntelyn katsotaan voivan jatkua. Konkurssipesä haastettaneen konkurssiforumiin. Epäselvältä kuitenkin näyttää, onko forum tällöin dispositiivinen vai ehdoton. Tätäkin kysymystä olisi syytä ainakin perusteluissa käsitellä

<u>10 luvun 3 §</u>

Helsingin käräjäoikeuden mukaan ehdotetun säännöksen kirjoitustapaa tulisi täsmentää. Ehdotetusta sanamuodosta saa käsityksen, että sivuliike ym. voisi olla vastaajana, mitä se ei voi olla eikä kai ole tarkoitettukaan. Käräjäoikeus esittää, että sanamuotoa täsmennetään esimerkiksi seuraavasti: ”Vastaajana olevan oikeushenkilön sivuliikkeen, osaston... vastaajana olevan elinkeinonharjoittajan... ”

Tampereen käräjäoikeus katsoo, että toimipaikan ja varsinkin ulkomaalaisen sivuliikkeen määritys tulee sisältyä hallituksen esitykseen riittävästi.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa, että säännöksessä puolestaan mainitaan terminä ”elinkeinonharjoittaja”. Epäselväksi jää, onko kyse vain yksityisestä elinkeinonharjoittajasta vai tarkoitetaanko tämän lisäksi esimerkiksi elinkeinotoimintaa harjoittavaa kuntaa.

Professori Erkki Havansi toteaa, että pykälän alkuun on epähuomiossa tullut epäonnistunut formulointi, ikäänkuin "toimipaikka" olisi luonnolliseen henkilöön ja oikeushenkilöön verrattavissa oleva kolmas (henkilö)kategoria ja ikäänkuin "toimipaikka" siis voisi olla vastaajana. Erityisesti ruotsinnos on sen seurauksena harhaanjohtava, päättyessään sanoihin "ett sådant fall när verksamhetsstället är svarande". Koska Suomen (prosessi)oikeudessa on mahdotonta, että vastaajana eli itsenäisenä asianosaiskelpoisena prosessisubjektina voisi olla pelkkä "verksamhetsställe" tai pelkkä "toimipaikka", pitää muotoiluksi muuttaa (esim.) "ägaren av verksamhetsstället" tai "innehavaren av verksamhetsstället".

Vastaavasti on professori Havansin mukaan selvennettävä (epäonnistuneen ruotsinnoksen syynä olevan) suomenkielisen tekstin alkua. Siinähän syntyy nyt sanajonon "Vastaajana olevan sivuliikkeen ... tai muun sellaisen toimipaikan" johdosta se juridisesti mahdoton käsitys, että vastaajana eli siis itsenäisenä asianosaiskelpoisena oikeussubjektina on "toimipaikka" tms.. Oikea ja asianosaiskelpoinen vastaajahan on tietysti (esim.) se pankki tai se yhtiö tai se luonnollinen henkilö (jne.), joka omistaa ja viime kädessä määrää ja vastaa kyseisen sivuliikkeensä tms. toimipaikkansa asioista (ks. esim. ns. Bryssel I-asetuksen 5 art. alkurivin "henkilö" verr. 5 art. 5 kohta "toimipaikka"-mainintoineen).

Suomenkielinen teksti korjautuu yksinkertaisimmin poistamalla 10:3:n harhaanjohtava toinen sana ("olevan"). Eli saadaan: "Vastaajan sivuliikkeen, osaston, edustuston tai muun sellaisen toimipaikan taikka ... toimintaa koskeva asia voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä toimipaikka sijaitsee."

Selvennys vastaa myös sitä, mitä perusteluissa s. 32 lausutaan, alkaen sanotun sivun ensimmäisen kappaleen toisesta lauseesta ("Pykälän mukaan asia ..."): "... kysymyksessä on vastaajan sivuliikkeen... tai muun sellaisen toimipaikan...toiminnasta johtuva asia." Siteerattu perustelulause ilmaisee asian korrektisti, kun siis siitä puuttuu ilmaisurakenne "vastaajana oleva".

Professori Juha Lappalaisen mielestä pykälässä on jotain kielellistä epäselvyyttä. Sanonta ”Vastaajana olevan sivuliikkeen…” merkitsee sananmukaisesti, että sivuliike on vastaajana. Professori Lappalainen ymmärtää säännöksen tarkoitettavan sitä, että vastaajalla on sivuliike (muualla kuin kotipaikkakunnallaan). Tältä osin kieliasua tulisi oikaista.

Erillismaininta elinkeinonharjoittajan toimipaikasta vaikuttaa professori Lappalaisen mielestä tarpeettomalta. Se, onko kyseessä sivuliike vai kenties päätoimipaikka tai ainoa toimipaikka, on hänen mukaansa asiaan vaikuttamatonta. Toimipaikan tuomioistuimella on joka tapauksessa toimivalta. Säännöksestä olisi hyvä käydä ilmi jollain tavoin se, että toimipaikalta vaaditaan tiettyä pysyvyyttä, jotta se perustaisi toimivallan. Satunnainen myyntikoju ei vielä riitä.

Professori Lappalaisen säännösehdotus: ”Vastaajan sivuliikkeen, edustuston, osaston tai muun sellaisen kiinteän toimipaikan toimintaa koskeva kanne voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä toimipaikka sijaitsee.”

<u>10 luvun 4 §</u>

Tampereen käräjäoikeus toteaa, että pykälässä yleisesti ehdotettua vastaava käytäntö on ollut jo mm. ns. koppikorvausjutuissa. Mahdollisuus on aiheuttanut kuitenkin jossain määrin spekulointia siitä, missä oikeudessa on saatu esimerkiksi parhaat korvaukset.

Suomen Tuomariliitto ry pitää tällaisen vaihtoehtoisen oikeuspaikan ottamista lakiin perusteltuna erityisesti luonnollisen henkilön ollessa kantajana. Vaihtoehtoisen oikeuspaikan voidaan ajatella helpottavan kantajan mahdollisuuksia nostaa kanne ja samalla pienentävän hänen oikeudenkäyntikulujensa määrää. Mietinnössä todetuin tavoin valinnanmahdollisuus pienentää riskiä panna vireille kanne valtiota vastaan väärässä tuomioistuimessa ja tästä aiheutuvaa oikeudenmenetystä kanteen jäädessä tutkimatta.

Professori Erkki Havansin mielestä on hyvä, että valinnaisena vaihtoehtona on kantajan domisiili (10:4). Valtiota koskevassa oikeuspaikkanormituksessa ei ole täysin tyydyttävää, että ensin (= 10:2.2) on perusnormi täysin vaihtoehdottomaksi formuloituna, mutta sitten myöhemmin (= 10:4) tulee säännös valinnaisuudenkin mahdollisuudesta. Olisi sinänsä suotavaa, että 10:2.2 ja 10:4 yhdistettäisiin yhdeksi lainpaikaksi. On kuitenkin myönnettävä, että yhdistäminen ei luonnistu johtuen 10 luvun säännösten siitä rakenteesta, joka ilmenee väliotsikoista ("Yleinen oikeuspaikka" 10:1:n ja 10:2:n kokoavana nimikkeenä ynnä "Valinnaiset oikeuspaikat" kokoavana nimikkeenä 10:3-10:n osalta).

Professori Juha Lappalaisen mielestä oikeushenkilöiden (ja muiden asianosaiskelpoisten yhteisöjen) osalta olisi – sikäli kuin tätä forumoikeutta on syytä lainkaan antaa muille kuin fyysisille henkilöille – tässä joka tapauksessa riittävää antaa forumiksi vain kotipaikka. Ne näkökohdat, jotka edellä 2 §:ssä tekevät perustelluksi kantajalle forumvalinnan vastaajan rekisteröidyn kotipaikan ja toiminnan pääasiallisen harjoittamispaikan välillä, eivät samalla tavoin sovellu tilanteeseen, jossa yhteisö on kantajana.

Professori Lappalainen muotoilisi pykälän siis: ”Kanne valtiota vastaan voidaan tutkia myös käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä kantajalla on kotipaikka.”(tai: Luonnollisen henkilön nostama kanne valtiota vastaan voidaan tutkia myös…)

10 luvun 5 §

Kuluttajavirasto katsoo, että oikeuspaikkasäännösten keskittäminen oikeudenkäymiskaaren 10 lukuun yhdessä erityislakeihin jäävien viittaussäännösten kanssa parantaa kuluttajien asemaa aiempaa selkeämmän sääntelyn vuoksi. Helposti löydettävä ja yksiselitteinen oikeuspaikkaa koskeva sääntely on kuluttajan kannalta tärkeää erityisesti tilanteessa, jossa kaupankäyntiä harjoitetaan yhä enenevässä määrin etäkauppana. Täsmällinen sääntely on tärkeää myös sen vuoksi, että yhä useimmin on havaittavissa tilanteita, joissa viranomaisten valvontatoiminnasta piittaamattomat, lyhyellä tähtäimellä toimivat, yritykset pyrkivät hyödyntämään lainsäädäntöön liittyviä tulkinnanvaraisia tilanteita.

Suomen Tuomariliitto ry katsoo 4 §:n kohdalla lausuttujen seikkojen puoltavan valinnaisen oikeuspaikkamahdollisuuden sisällyttämistä lakiin.

Professori Erkki Havansi toteaa, että pykälässä on keskeisessä asemassa kriteeri "kuluttajansuojalainsäädäntöön perustuva vaatimus". Kuluttajansuojalainsäädännön käsite ja ala eivät ole täysin yksiselitteisiä, joten joitakin tulkintaongelmia voi syntyä (ks. esim. kuluttajan esittämä välitysliikettä vastaan kohdistettu korvausvaatimus, joka perustuu 14 §:ään laissa, joka on signumilla Yr 506 sijoitettu Suomen Laki I -teoksen "Kuluttajansuoja"-osastoon). Professori Havansin mukaan mahdolliset ongelmat lienevät kuitenkin sen verran vähäisiä, että niiden kanssa "voidaan elää".

Professori Juha Lappalainen katsoo, että ”vaatimuksen” sijaan tulisi olla termi ”kanne”.

10 luvun 6 §

Turun hovioikeus esittää, että kun mietinnössä on todettu käsitteen työsopimus kattavan myös työehtosopimukseen perustuvat kanteet, tämä tuodaan ilmi myös itse säädettävän lain tekstissä. Pykälässä voitaisiin puhua esimerkiksi työoikeudellisista riita-asioista.

Suomen Tuomariliitto ry katsoo 4 §:n kohdalla lausuttujen seikkojen puoltavan valinnaisen oikeuspaikkamahdollisuuden sisällyttämistä lakiin.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo pykälän ensimmäisen virkkeen osalta, että pykälässä käytetty termi (”työsopimus”) kuten myös aikamuoto (pelkkä preesens) ovat osittain epäselviä.

Professori Juha Lappalainen muuttaisi termin asia termiksi ”kanne”. Ilmaisu ”tavanmukaisesti tehdään” hieman oudoksuttaa professori Lappalaista. Tarkoitettaneen, etteivät satunnaiset poikkeamat normaalista työn tekemispaikasta luo forumia. Professori Lappalainen sanoisi, ”jossa työ tavallisesti” tehdään (vrt. myös Bryssel I –asetuksen 19 art. suomennos) ja muuttaisi myös sanonnan ”jollei työtä tavanmukaisesti tehdä samalla paikkakunnalla” sanonnaksi ”Jos työntekijä työskentelee tavallisesti useamman kuin yhden tuomioistuimen tuomiopiiriin kuuluvalla paikkakunnalla, hänen työnantajaa vastaan nostamansa kanne voidaan tutkia …”

Voimassa olevassa laissa (OK 10:1,3) on forumvaihtoehtona myös työsopimuksen tekopaikkakunnan tuomioistuin (forum contractus). Tätä mahdollisuutta ei ole ehdotetussa

säännöksessä. Professori Lappalainen ei löytänyt perusteluista mainintoja siitä, miksi tämä vaihtoehto on jätetty pois. Professori Lappalainen näkee, että sopimuksen tekopaikkakunnan tuomioistuin on itse asiassa luontevampi forum kuin esityksessä ehdotettu forum, jonka tuomiopiiriin ”pestauksen” tehnyt työnantajan toimipaikka lokalisoituu. Perustelujen mukaan ehdotettu säännös vastaa Bryssel I -asetuksen 19 artiklan (2b kohdan) säännöstä. Ne lähinnä materiaaliseen lainvalintaan liittyvät näkökohdat, jotka ovat Bryssel I -asetuksen kyseisen säännöksen takana (työtä tehty useammassa jäsenvaltiossa), eivät ole relevantteja kansallisessa forumsääntelyssä.

10 luvun 7 §

Helsingin käräjäoikeuden mukaan 2 momentin sanamuotoja olisi vielä tarkistettava. Sen mukaan korvausta voi vaatia luonnollinen henkilö ja oikeushenkilö, jos asia perustuu momentissa lueteltuihin tiettyihin lakeihin. Luettelossa mainitaan esimerkiksi potilasvahinkolaki. Oikeushenkilö ei kuitenkaan voine vaatia korvausta potilasvahinkolain nojalla. Lakiluettelon numerointi on virheellinen: numero 5 puuttuu.

Laki syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta säätää valtion vahingonkorvausvastuusta. Korvausta haetaan kantajan kotipaikan forumissa mutta se voidaan panna vireille myös Helsingin käräjäoikeudessa. Käräjäoikeus esittää harkittavaksi, tulisiko kyseistä lakia ehdottaa muutettavaksi siten, että se vastaisi nyt ehdotettuja forumsäännöksiä.

Suomen Asianajajaliitto huomauttaa siitä, että pykälän 6 kohta pitäisi ilmeisesti olla 5 kohta.

Suomen Tuomariliitto ry katsoo 4 §:n kohdalla lausuttujen seikkojen puoltavan valinnaisen oikeuspaikkamahdollisuuden sisällyttämistä lakiin.

Professori Erkki Havansin mielestä 1 momentin ilmaisu "sopimukseen perustuva vahingonkorvaus" on hieman epätarkka, viitatessaan varsinaisesti vain sopimukseen tai sopimuslausekkeeseen, joka koskee nimenomaan vahingonkorvausta. Tarkempia ilmaisuja ovat professori Havansin mukaan "sopimussuhteeseen perustuva vahingonkorvaus" ja etenkin "sopimussuhteesta johtuva vahingonkorvaus".

Professori Juha Lappalaisen mielestä selvä parannus nykylakiin verrattuna on se, että OK 10 lukuun tulee yleissäännös ns. deliktiperusteisen vahingonkorvauskanteen forumista. Nykyinen OK 10:8 koskee ongelmallisesti vain rikokseksi katsottavaan tekoon perustuvia korvaus- tai muita yksityisoikeudellisia kanteita. Lakisystemaattisesti ehdotettu 7 §:n 1 momentti korvaisikin OK 10 luvun sisällä nykyisen OK 10:8:n. Samalla voidaan kumota julkisyhteisöä vastaan ajettavan korvauskanteen forumia koskeva VahL 7:4, kuten mietinnössä ehdotetaankin. Mitään OK 10:8:n kaltaista erityissäännöstä erityisesti rikokseen perustuvien yksityisoikeudellisten kanteiden forumista ei lakiin tarvitse ottaa.

Nykyisessä VahL 7:4,2:ssa on viittaus mahdollisuudesta vaatia vahingonkorvausta julkisyhteisöltä syyteasian yhteydessä. VahL 7:4:n kumoamisen myötä tuo viittaussäännös häviää laista. Professori Lappalainen herättää ajatuksen, että voitaisiinko tämän 7 §:n 7 §:n 3 momentiksi ajatella yleistä viittaussäännöstä adheesioprosessiin esim. tähän tapaan: ”Mahdollisuudesta vaatia vahingonkorvausta rikosasian yhteydessä on säädetty erikseen:” (tai: ” … on säädetty oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 3 luvussa.”).

Professori Lappalaisen huomio kiinnittyy kielellisesti 1 momentissa huomio ilmaisuun ”muuhun kuin sopimukseen perustuva vahingonkorvaus”, joka ei hänen mukaansa parasta mahdollista suomea. Sana ”muu” on tässä attributiivinen pronomini ja vaatii pääsanan. Professori Lappalainen kirjoittaisi mieluummin: ”Muuhun perusteeseen kuin sopimukseen perustuva vahingonkorvauskanne voidaan…”. Näin siitäkin huolimatta, että ilmaisu on hieman tautofoninen (perusteeseen…perustuva). Toinen mahdollisuus olisi, että säännös muotoiltaisiin neutraaliksi suhteessa sopimusperusteiseen contra sopimussuhteen ulkopuoliseen korvausvastuuseen, ja kirjoitettaisiin: ”Vahinkoa aiheuttaneeseen tekoon tai laiminlyöntiin perustuvasta kanne voidaan tutkia myös…”. Tällöin vältyttäisiin ainakin prosessuaalisessa forumselvittelyssä sopimusvastuun ja sopimussuhteen ulkopuolisen korvausvastuun erottelulta ja rajanvedolta, joka voi olla hankala ja ratketa lopullisesti vasta tuomiovaiheessa. Ja jos kummankin tyyppinen vastuu jutussa aktualisoituisi, koskisi forumsäännös joka tapauksessa koko juttua eikä tarvitsisi soveltaa (lakiehdotuksen 10 §:n 1 momenttiin sijoitettua) asiayhteysforumia.

Pykälän 2 momentin osalta professori Lappalainen toteaa sen ongelman – jonka kyllä myöntää olevan pitkälti akateeminen – että siinä forumkysymys ratkeaa sen mukaan, mitä lakia jutun aineellisoikeudelliseen ratkaisuun sovelletaan. Tämä voi olla vaikeakin pulma ja ratketa vasta tuomiota mietittäessä. Tällöin joudutaan siihen nurinkuriseen paradoksiin, että juttu on ensin ratkaistava, jotta tiedettäisiin mihin forumiin se kuluu. Forumin määräytymiskriteeriksi pitäisi pikemmin ottaa ulkoisia tapahtumafaktoja tai kannevaatimuksen laatua koskevia kriteerejä kuin panna forumia määrättäväksi sen perusteella, mistä otetaan jutun asiaratkaisuun sovellettava normi. Mutta tässä voidaan professori Lappalaisen mielestä ehkä noudattaa lainsäädännöllistä ”jatkuvuuden lakia” ja antaa asian olla ehdotetulla tavalla.

<u>10 luvun 8 §</u>

Helsingin hovioikeus toteaa, että voimassa oleva säännös kinteistöforumista on joustamaton ja soveltamisalaltaan epämääräinen ja että ehdotus vastaa aiemmin esitettyjä vaatimuksia joustavuuden lisäämisestä.

Kouvolan hovioikeus toteaa, että kiinteistön virhettä ja hinnanalennusta koskevissa riidoissa esitetään tyypillisesti näyttöä kaupan kohteen ominaisuuksista. Jos kiinteistö sijaitsee kaukana asiaa käsittelevästä käräjäoikeudesta, näytön hankkiminen vaikeutuu. Esimerkiksi katselmuksen toimittaminen ei ainakaan käytännössä olisi mahdollista. Myös todistajille voisi aiheutua kohtuutonta vaivaa. Jos kiinteistön sijaintipaikan käräjäoikeus ei ole ensisijainen forum, kantaja voisi panemalla kanteen vireille muussa forumissa vaikeuttaa vastaajan mahdollisuutta esittää näyttöä. Lisäksi ehdotettu lainmuutos voisi johtaa juttukannan kasvamiseen Etelä-Suomessa ja vastaavaan vähenemiseen muualla Suomessa.

Hovioikeus pitää tärkeänä, että kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuin olisi edelleen kiinteistöriitojen ensisijainen forum. Kiinteistöforum voisi kuitenkin olla tahdonvaltainen siten, että asia voitaisiin käsitellä myös muussa tuomioistuimessa, jos vastaaja siihen suostuu tai jos tarkoituksenmukaisuussyyt sitä puoltavat.

Ehdotuksesta ei ilmene selvästi, tarkoitetaanko 2 momentin 3 ja 6 kohdassa myös kiinteistöllä sijaitsevan rakennuksen tai huoneiston vuokra-, hallinta- tai käyttöoikeutta ja huoneenvuokran tai asunto-osakeyhtiön yhtiövastikkeen suorittamisvelvollisuutta. Hovioikeus katsoo, että muun muassa huoneenvuokrasuhdetta ja asunto-osakkeiden kauppaa koskevat riidat tulisi voida käsitellä huoneiston sijaintipaikan tuomioistuimessa. Hovioikeus esittää, että kiinteistöforumiin kuuluvien asioiden luetteloa selvennetään ja täydennetään tältä osin.

Helsingin käräjäoikeus katsoo, että 2 momentin 6 kohta voi jäädä joissakin tilanteissa tulkinnanvaraiseksi, minkä vuoksi kohdan perusteluita olisi lisättävä tai sen sanamuotoa olisi täsmennettävä kiinteistöä koskevaksi.

Oulun käräjäoikeus toteaa, että joissakin tilanteissa voidaan joutua pitämään katselmus kaukana käräjäoikeuden tuomiopiiristä. Tällaiset tilanteet ovat käräjäoikeuden käsityksen mukaan todennäköisesti harvinaisia eivätkä näin ollen muodosta ongelmaa.

Rovaniemen käräjäoikeus puoltaa esitystä tältä osin, vaikka säännöstön voimaantulo voi johtaa merkittäviin käräjäoikeuksien keskinäisiin asia- ja työmääräsiirtymiin. Siirtymien merkitys on toisaalta vähäisempi sen jälkeen, kun vireillä oleva käräjäoikeuksien rakenneuudistus toteutetaan.

Tampereen käräjäoikeus katsoo, etteivät muutoksen perustelut eivät ole kovinkaan merkittäviä. Kiinteistöforumin ehdottomuutta sen sijaan puoltaisi vahvat todistelunäkökohdat, esimerkiksi katselmukset samalla paikkakunnalla. Joustavuusnäkökohdat huomioon ottaen on käräjäoikeuden mielestä kuitenkin perusteltua säätää kiinteistöforum valinnaiseksi oikeuspaikaksi.

Käräjäoikeuden mukaan epäselväksi jää, tarkoittaako 2 momentin 6 kohta myös ns. huoneenvuokrasaatavia (Lait liike- ja asuinhuoneiston vuokrauksesta). On täysin perusteltua, että huoneenvuokrasaatavat voidaan käsitellä edelleen myös huoneiston sijaintipaikan tuomioistuimessa. Tämä on nykyisen oikeuskäytännön mukaista. Näissä asioissa joudutaan pitämään usein katselmuksia ja myös vuokratason määrittelyssä on paras asiantuntemus huoneiston sijaintipaikkakunnalla. Ainakin hallituksen esityksen perusteluissa tämä seikka tulisi ottaa huomioon.

Professori Erkki Havansin mielestä on erinomainen uudistusehdotus, että ns. kiinteistöriidoissa oikeuspaikaksi nykyisen ehdottoman sijaintipaikkaforumin lisäksi kelpaa valinnaisesti myös ehdotetun 10:1/10:2:n mukainen vastaajan yleinen oikeuspaikka. Kaksi tekstiselvennystä (a-b) on kylläkin suotavaa suorittaa.

a) Lainkohdan 2 momentin 3 kohtaan tulisi lisätä seuraavassa lihavoitu sana: "… vuokra-, hallinta- tai **muuta** käyttöoikeutta". Onhan mm. vuokraoikeuskin käyttöoikeus.

b) Lainkohdan 2 momentin 6 kohtaan olisi tärkeän selventävää lisätä seuraavassa lihavoidut sanat: " ... vuokran, **yhtiö- tai muun** vastikkeen tai ...". Asunto-osakeyhtiöiden tms. yhtiöiden yhtiövastikkeiden osalta on tilanne nykylain pohjalta epäselvä, johtuen vanhemmasta KKO-prejudikatuurista. Siksi olisi suotavaa lausua selkeästi julki yhtiövastikkeiden velkomusasioiden täysi valinnaisuus vastaajan yleisen oikeuspaikan ja yhtiörakennuksen sijaintipaikan tuomiopiirin osalta. Toki jo ehdotuksessa olevan formuloinnin puitteissakin tulkinta olisi tämä (vaikka perustelut s. 39 ovat mitäänsanomattomat), mutta uuden lakitekstin selkeysasteen parantaminen (parilla lisäsanalla) olisi merkittävä informaatioarvon lisäys etenkin ajatellen tuhansia asunto-osakeyhtiöiden hallituksissa ym. asiainhoidossa toimivia ei-juristeja.

Muuten on 2 momentin osalta professori Havansin mielestä todettava, että se on melko rohkea yritys laatia ilmeisen tyhjentäväksi tarkoitettu enumeratiivinen luettelo ns. kiinteistöriidoista, luettelo joka oikeuttaa laintulkitsijan tekemään e contrario -päätelmiä. Luettelointi vaikuttaisi kylläkin jotakuinkin tyydyttävästi suoritetulta, ja mainityua riskiä ovat lisäksi vähentämässä luettelon eräiden alakohtien lopussa olevat väljät "tai muu sellainen"-tyypin lausumat. Ja ainahan kantaja voi (lakiuudistuksen tultua voimaan) valita vastaajan domisiilin alioikeuden, jos riidan kiinteistöluonteisuus vaikuttaa epäselvältä.

Professori Antti Jokelan mielestä ehdotus kiinteistöfoorumin säätämisestä valinnanvaraiseksi on perusteltu. Pykälässä ei ole säännelty oikeuspaikan määräytymisestä tilanteissa, joissa kiinteistö sijaitsee usean tuomiopiirin alueella tai joissa riita koskee useampaa kiinteistöä, jotka sijaitsevat eri tuomiopiirien alueilla. Näin ollen säännös mahdollistaisi kanteen nostamisen missä tahansa tuomioistuimessa, jonka toimialueella sijaitsisi hyvin vähäinenkin osuus riidan kohteena olevasta kiinteästä tuomioistuimesta. Sen vuoksi pykälään tulisi lisätä määräys siitä, että tällaisissa tilanteissa kanne olisi nostettava siinä tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirin alueella pääosa kiinteästä omaisuudesta on (vrt. myös Ruotsin rättegångsbalken 10:10.3). Tähän tulokseen päästäisiin jo sillä, että ehdotetun 10:8.1:n loppuosa pidennettäisiin muotoon: ”… kiinteä omaisuus tai pääosa siitä on.”

Professori Juha Lappalaisen mielestä forum rei sitaen muuttaminen kansallisella tasolla nykyisestä ehdottomasta forumista valinnaiseksi oikeuspaikaksi on järkevä uudistus, joka on omiaan vähentämään tätä forumia koskevia hankalia tulkintaongelmia ja helpottamaan prosessiekonomisesti järkeviä yhteiskäsittelyjä. Kuten perusteluissa on esitetty (s. 36 – 37), nykyoloissa ei ole enää tarvetta pitää tätä forumia ehdottomana. Mitään ristiriitaa suhteessa siihen, että kansainvälistä toimivaltaa pidetään kiinteistöjutuissa ehdottomana, ei synny.

Säännöksessä on ilmeisesti tyhjentäväksi tarkoitettu luettelo niistä asioista, joita pidetään kiinteää omaisuutta koskevina asioina. Professori Lappalaisen mielestä tässä yhteydessä on järkevää laajentaa ehdotetulla tavalla asioiden piiriä nykyisestä ”velvoiteoikeudelliseen suuntaan” käsittämään myös kauppahintavelkomukset ja kauppahinnan alennusvaatimukset. Hän viittaa mietinnön s. 38 i.f. esitettyihin perusteluihin.

Professori Lappalaisen mukaan pykälä herättää kysymyksen, mitä säännöksessä tarkoitetaan ”kiinteällä omaisuudella” ja ”kiinteistöllä”, joita molempia käsitteitä säännöksessä käytetään. Säännöksessä näytetään käytettävän näitä käsitteitä toistensa synonyymeina, vaikka esineoikeuden terminologian mukaan ne eivät sitä ole. Tätä kysymystä ei säännöksen perusteluissa ole käsitelty. Tämä herättää ihmetystä, kun otetaan huomioon, että OK 10 luvun nykyiset forum rei sitae -säännökset koskevat laajempaa omaisuusryhmää kuin mitä siviilioikeudessa tarkoitetaan kiinteällä omaisuudella, puhumattakaan kiinteistöstä. Esimerkiksi riita toisen maalla olevan rakennuksen omistuksesta kuuluu nykylain mukaan kiinteistöforumiin, samoin osakehuoneiston vuokraa koskeva velkomus. Jos (ja kun) tarkoitus on, ettei forum rei sitaen käyttöalaa tässä suhteessa supisteta nykyisestä, tämän pitäisi näkyä lakitekstistä (vrt. esim. Ruotsin RB 10:12). Asiaa tulisi käsitellä tietysti myös perusteluissa. Yksin ”perusteluilla säätäminen” ei näin tärkeässä kohdin kuitenkaan riitä.

Säännöksen perusteluissa (s. 39) viitataan kirjaamisasioiden käsittelypaikkaa koskeviin maakaaren 5 ja 6 luvun säännöksiin, jotka osoittavat kirjaamisasiat kiinteistöforumiin ja jotka ehdotuksen mukaan jäävät spesiaalisäännöksinä edelleen noudatettaviksi. Jos ehdotettu kiinteistöforumin valinnaisuus ja tahdonvaltaisuus toteutuvat ja esimerkiksi kiinteää omaisuutta koskevaa omistusriitaa käsitellään muualla kuin omaisuuden sijaintipaikan tuomioistuimessa, herää professori Lappalaisen mukaan kysymys, voidaanko samassa yhteydessä nykyiseen tapaan vaatia kanteeseen mahdollisesti liittyvää lainhuudon mitättömäksi julistamista tai oikaisua vai onko tällaiset vaatimukset jätettävä ”kirjaamisasioina” kirjaamisviranomaisen kiinteistöforumissa käsiteltäviksi. Kirjaamisasioiden ”forumsäännökset” ovat ymmärrettävästi ehdottomia, ja uudessakin laissa säilyy periaate, ettei tahdonvaltaisiin forumsäännöksiin liittyvä forum connexitatis syrjäytä ehdottomia forumsäännöksiä.

10 luvun 9 §

Professori Juha Lappalainen muuttaisi ilmaisun ”vaatimus” ilmaukseksi ”kanne”. Lisäksi voisi miettiä, olisiko aihetta lisätä säännökseen viittaus mahdollisuudesta käsitellä elatusapuvaatimuksia isyyden vahvistamista, avioeroa tai yhteiselämän lopettamista sekä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian yhteydessä tyyliin: ”Mahdollisuudesta käsitellä elatusapuvaatimuksia …. yhteydessä on säädetty erikseen.” Tällaisessa kumulaatiosäännöksissä on kyse samalla myös kumulaatioperusteen synnyttämästä toimivallasta, eräänlaisesta forum connexitatiksesta.

10 luvun 10 §

Professori Erkki Havansin mukaan pykälän 1 ja 2 momenttien vertailussa huomio kiintyy siihen, että 1 momentissa vaaditaan nimenomaan samaa kantajaa, kun taas 2 momentin sanamuoto mahdollistaa sinänsä eri kantajat (kunhan haastehakemukset on jätetty yhdessä ja kanteet johtuvat olennaisesti samasta perusteesta). Professori Havansin mielestä ei kuitenkaan liene ajateltavissa, että käytännössä esiintyisi todellisia näissä suhteissa ongelmallisia tilanteita.

Professori Juha Lappalainen katsoo, että säännöksen systemaattinen paikka lienee tässä kohdin – ennen ehdottomia forumeja koskevia säännöksiä – luontevin. Näin säännöksen sijoitus viittaa siihen, että se muotoaa edelle 1 – 9 §:ään sijoitettuja dispositiivisia forumsäännöksiä, mutta että sen avulla ei voida syrjäyttää 11 – 17 §:ään kirjoitettuja ehdottomia forumeja. Se, että oikeuspaikkasopimuksesta, joka sekin koskee vain tahdonvaltaisia forumeja, ehdotetaan säädettäväksi jäljempänä absoluuttisten forumien jälkeen 19 §:ssä, ei aiheuttane mitään ongelmia (vrt. myös esim. Bryssel I –asetuksen vastaava systematiikka).

Säännöksen 1 momentti on uutuus kirjoitetussa laissa, jossa nykyisin ei ole forumsäännöstä samaa vastaajaa vastaan kohdistettavista eri kanteista. Säännöksellä on merkitystä tosin vain silloin, kun ”eri kanteiden kokonaisuus” viedään muuhun tuomioistuimeen kuin vastaajan yleiseen oikeuspaikkaan. Säännöstä voidaan kuitenkin professori Lappalaisen mielestä pitää tarpeellisena ajatellen esimerkiksi perusteluissa mainittua tilannetta, jossa ajetaan kannetta sellaisen kaupan purkamiseksi, jolla on myyty useampia eri tuomiopiireissä sijaitsevia kiinteistöjä. Momentin ansiosta juttu on kokonaisuutena käsiteltävissä jonkin kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuimessa eikä prosessikokonaisuuden säilyttäminen vaadi jutun viemistä vastaajan yleiseen oikeuspaikkaan.

Säännöksen 2 momentin lopussa esitetään säädettäväksi, ettei forum prorogatumia voida käyttää forum connexitatiksena sellaisen vastaajan osalta, joka ei ole prorogaatiosopimuksen sitoma. Vastaava säännös on nykyisessä OK 10:7a,1:ssa. Prorogaatiosopimus vaikuttaa kuitenkin myös päinvastaiseen suuntaan: se, joka on omalta osaltaan tehnyt asiastaan prorogaatiosopimuksen, ei ole velvollinen vastaamaan muussa tuomioistuimessa, johon toinen vastaaja haastetaan. Lisäksi perusteluissakin todetaan (s. 41), että prorogaatio vaikuttaa vastaavin tavoin myös 1 momentin tilanteissa, jos kantajan ja vastaajan välillä on osassa kanteita prorogaatiosopimus. Lisäksi voidaan todeta vastaavat prorogaation vaikutukset myös pykäläehdotuksen 4 momentin tilanteissa. Näin ollen voidaan professori Lappalaisen mukaan kysyä, onko perusteltua, että prorogaatiosopimuksen vaikutuksista ja suhteesta forum connexitatikseen sisällytettäisiin pykälään vain ehdotettu virke 2 momenttiin. Olisikin syytä miettiä, pitäisikö asiasta säätää kattavammin omassa momentissaan, vai olisiko järkevintä jättää säännös kokonaan pois ja jättää asiayhteysforumin suhde oikeuspaikkasopimukseen yleisten tulkintaoppien varaan.

Professori Lappalainen toteaa, että pykälän 3 momenttiin ehdotetaan sinänsä luontevaa säännöstä forum connexitatiksesta tilanteessa, jossa vastaajat ovat keskenään välttämättömässä prosessinyhteydessä niin, että kanne on ratkaistavissa kaikkien osalta vain yhdellä yhdensisältöisellä tuomiolla. Säännöksellä olisi merkitystä lähinnä silloin, kun välttämättömässä prosessinyhteydessä olevien vastaajien yleiset oikeuspaikat osuvat eri tuomioistuimiin. Tällöin kaikki voitaisiin haastaa jonkun vastaajan kotipaikan tuomioistuimeen. Muukin tuomioistuin voisi olla valinnaisesti mahdollinen, esim. forum rei sitae, jos useampaa kiinteistön yhteisesti ostanutta henkilöä vastaan ajettaisiin kannetta kaupan purkamiseksi.

Mietinnön perustelujen s. 42 viimeinen kappaleessa käsitellään vielä prorogaatiosopimuksen sitovuutta välttämättömässä prosessinyhteydessä olevien myötäpuolten välillä. Professori Lappalainen on mieltä, että tämä vaikeaselkoinen kappale voitaisiin jättää perusteluista pois. Ongelma siitä, milloin yhden asianosaisen tekemä prorogaatiosopimus voi sitoa häneen välttämättömässä prosessinyhteydessä olevia myötäpuolia, on laaja ja monitahoinen sopimusoikeudellinen kysymys, joka voidaan hyvin jättää kokonaan perustelujen ulkopuolelle, kun ehdotettu lakitekstikään ei tätä kysymystä nimenomaisesti sääntele.

10 luvun 11 §

Tampereen käräjäoikeuden mielestä harkittavaksi voisi tulla vielä, pitäisikö ositusforumin olla vastaavanlainen kuin jäämistöforumkin eli ositus käsiteltäisiin siellä, missä omaisuus pääosin on. Kantajana oleva puoliso saattaisi vaatia ositusta toisella puolella Suomea olevassa tuomioistuimessa kuin missä omaisuus pääosin sijaitsee. Tämä ei käräjäoikeuden mukaan liene tarkoituksenmukaista.

Professori Erkki Havansi toteaa, että pykälä säätää ehdottoman oikeuspaikan mm. ositukselle, rajoittamatta säännöksen soveltamisalaa elossa olevien väliseen ositukseen. Jäljempänä lakiehdotuksessa (10:17) kyllä säädetään selkeästi, että kuolemaperusteiset ositusasiat kuuluvat jäämistöforumiin (nytkin ehdottomasti). Vaikkakaan tulkintaongelmia ei syntyne, olisi professori Havansin mielestä suotavaa, jos lakitekstin (maallikko)lukija voisi jo 11 §:n muotoilusta löytää viitteen tämän 11 §:n ositusnormin soveltamisalan "puolinaisuudesta".

10 luvun 12 §

Professori Juha Lappalainen käyttäisi sanan ”asia” asemesta sanaa ”kanne”, kuten nykyäänkin isyyslain vastaavissa säännöksissä.

10 luvun 13 §

Professori Juha Lappalaisen mukaan säännökseen voisi ajatella viittausta, että mahdollisuudesta käsitellä huolto- ja tapaamisoikeusasioita avioeroa tai yhteiselämän lopettamista koskevien asioiden yhteydessä on säädetty erikseen (vrt. myös edellä 9 §:ään esitettyjä kommentteja).

10 luvun 15 §

Professori Erkki Havansi huomauttaa, että pykälässä luetellaan huomattavasti yksityiskohtaisempi asialista kuin tähän pykälään kytkeytyvässä, holhoustoimesta annetun lain 70 §:n muutosehdotuksessa (lakiehdotus n:o 24). Asiallista eroa ei ole tarkoitettu ja sitä professori Havansin mielestä tuskin seuranneekaan pykälätekstiehdotusten eroavuudesta huolimatta.

10 luvun 17 §

Itä-Suomen hovioikeus ei esityksen tavoitteisiin nähden pidä tarkoituksenmukaisena, että jäämistöä tai kuolinpesää koskevien asioiden tutkiminen ehdotetulla tavalla tapahtuisi yksinomaan siinä käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vainajalla oli kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Tästä olisi käytännössä seurauksena esimerkiksi, että Rovaniemeltä olleen vainajan testamenttiin perustuvaa oikeutta koskevassa asiassa kanne olisi ajettava Rovaniemen käräjäoikeudessa, vaikka kaikki asianosaiset olisivat vaikkapa pääkaupunkiseudulta. Tämä ei olisi prosessiekonomisesti tarkoituksenmukaista. Esityksessä kiinteistöforumin valinnaisuuden puolesta lausuttu puhuu monilta osin myös jäämistöforumin vapauttamisen puolesta. Sen vuoksi hovioikeus esittää harkittavaksi, tulisiko jäämistöforumin olla kiinteistöforumin tapaan valinnainen oikeuspaikka.

Tampereen käräjäoikeuden mielestä jäämistöforumin säätäminen edelleen ehdottomaksi oikeuspaikaksi on perusteltua. Vaarana käräjäoikeuden mielestä on se, että pykälän luettelo ei ole tyhjentävä ja sen johdosta joudutaan vaikeisiin tulkintaongelmiin.

Professori Erkki Havansin mukaan pykälän 2 momentissa on samanlainen rohkea yritys tyhjentävästi luetella jäämistöriidat kuin millaisesta luetteloinnista on edellä jo 10:8:n (ns. kiinteistöriidat) kohdalla mainittu. Nyt luettelon onnistuneisuus on kuitenkin professori Havansin vielä paljon tärkeämpää, koska oikeuspaikkavalinnaisuutta vastaajan domisiilin kanssa ei ole.

Professori Havansi katsoo, ettei hänen jäämistöoikeudellinen asiantuntemuksensa ei riitä sen arvioimiseen, onko luetteloinnissa onnistuttu vai onko jäämässä asianosaistahon kannalta ikäviä "sudenkuoppia" siinä erittäin monenlaisten riidanaiheiden kentässä, joka aktualisoituu kuolemantapausten johdosta ja perintökaaren ym. puitteissa.

Vähäisenä muodollisena huomautuksena on professori Havansin mukaan todettava, että vaikka 3 momentissa on oma "kuolinpesää koskevien asioiden" määritelmänsä, niin 2 momentin 5 kohtaan on kuitenkin sisällytetty "kuolinpesän hallintoa" koskevat asiat. Osittainen päällekkäisyys ei kuitenkaan aiheuta ongelmia oikeuspaikan suhteen.

Professori Juha Lappalaisen mukaan säännöksessä kiinnittyy yleisesti huomio siihen, että ”jäämistöä” koskevat asiat (2 mom.) on määritelmätyyppisesti erotettu ”kuolinpesää” koskevista asioista (3 mom.). Jäämistö viittaa ymmärrettävästi enemmän omaisuusmassaan ja kuolinpesä taas enemmän pesän osakkaisiin. Jäämistöä koskevat asiat ovat tyypiltään ”pesän sisäisiä” välienselvittelyjä, ja kuolinpesää koskevat asioissa on puolestaan kyse – ainakin useimmiten – pesänosakkaiden ja ulkopuolisen tahon välisestä riidasta.

Jäämistöä koskevat perintö- ja testamentti yms. pesän sisäiset riidat onkin luontevaa professori Lappalaisen mielestä katsoa sellaisiksi, jotka on käsiteltävä ehdottomana forumina pidettävässä forum hereditatiksessa. Sen sijaan ehdotuksessa tarkoitetut ”kuolinpesää” koskevat asiat ovat ainakin jossakin määrin eri asemassa. Voidaan kysyä, miksi ulkopuolisen kuolinpesään kohdistama kanne, olipa kyse vainajalta ”periytyneestä” tai kuoleman jälkeen syntyperusteensa saaneesta ”pesän omasta” asiasta, on käsiteltävä ehdottomassa oikeuspaikassa. Näin on meillä perinteisesti menetelty, kun kuolinpesällä ei ole omaa yleistä oikeuspaikkaa (vrt. myös edellä 2 §:ään esitettyjä kommentteja).

Tällainen järjestelmä merkitsee professori Lappalaisen mukaan useassa tilanteessa eräänlaista forumin yksisuuntaista ehdottomuutta. Jos esimerkiksi kuolinpesä nostaa kanteen ulkopuolista tahoa vastaan vaikkapa saatavan perimiseksi tai sopimuksen purkamiseksi, juttu kuuluu yleensä

vastaajan yleiseen oikeuspaikkaan, joka on tahdonvaltainen. Mutta vastasuuntainen kanne kuuluu forum hereditatikseen, joka on ehdoton forum. Kuolinpesän ajamassa jutussa ei vastapuoli siis voi nostaa samaan yhteyteen vastakannetta, ellei pääkanteen forum satu olemaan samalla sama kuin forum hereditatis. Forum reconventionis (sen enempää kuin muutkaan asiayhteyteen perustuvat tahdonvaltaiset forumit eivät voi syrjäyttää ehdottomia forumeja). Forumin absoluuttisuutta contra dispositivisuutta ei siis määrää jutun laatu, vaan kanteen suunta. Vainajan elinaikanaan tekemän prorogaatiosopimuksen taas on katsottu sitovan oikeudenomistajia. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että jos pesä joutuu vastaajaksi, juttu kuuluu ehdottomaan forum hereditatis –forumiin. Tällöin siis dispositiivinen forum prorogatum syrjäyttää absoluuttisen forum hereditatiksen. Sen sijaan kuolinpesä ei voine itse tehdä prorogaatiosopimusta muutoin kuin siinä muodossa, että sopimus tehdään riidan syntymisen jälkeen riidassa, jossa pesä tulee esiintymään kantajana. (Pesä voi sen sijaan tehdä välityssopimuksen.) Tällaisia epäjohdonmukaisuuksia ei syntyisi, jos kuolinpesällä olisi yleinen oikeuspaikka.

Professori Lappalainen katsoo, että forumjärjestelmä olisi ainakin periaatteelliselta kannalta loogisempi, jos jakamattomalla kuolinpesälläkin – joka kiistatta on asianosaiskelpoinen prosessisubjekti – olisi yleinen (ja tahdonvaltainen) oikeuspaikkansa. Se, että tämä forum luontevasti olisi juuri vainajan viimeisen kotipaikan tuomioistuin, on toinen asia. Kuolinpesän yleisestä oikeuspaikasta seuraisi lisäksi, että myös yleisen oikeuspaikan kanssa valinnaiset forumit olisivat asian laadun mukaisesti käytössä silloinkin, kun kanne kohdistetaan kuolinpesään. Asianosaisen kuolemahan ei sinänsä mitenkään ”muuta” jutun luonnetta niin, että se olisi vietävä ehdottomaan forum hereditatikseen. Ja on muistettava, että jos vastaajana oleva asianosainen kuolee kesken oikeudenkäynnin, se forum, jossa juttu on pantu vireille, säilyttää toimivaltansa, vaikka se olisi muu tuomioistuin kuin forum hereditatis.

Jos kuolinpesällä olisi yleinen oikeuspaikka, kävisi nyt kommentoitavan 17 §:n 3 momentin määritelmä siitä, mitä tarkoitetaan kuolinpesää koskevilla asioilla, pitkälti tarpeettomaksi. Forum selviäsi ”normaalien” forumsäännösten avulla samalla tavoin kuin minkä tahansa vastaajan ollessa kysymyksessä. Kyseinen määritelmähän on siinäkin mielessä keinotekoinen, että sen mukaan ”kuolinpesää koskevasta asiasta” on kyse vain silloin, kun kuolinpesä on vastaajana, mutta ei silloin, kun kuolinpesä on kantajana. Ruotsissa kuolinpesällä on yleinen oikeuspaikka (RB 10:1,3) ja että sikäläinen forum hereditatis (RB 10:9) sääntelee juuri jäämistöriitoja. Erityisiä forumsäännöksiä sellaisia oikeudenkäyntejä varten, joissa kuolinpesä on vastaajana, ei professori Lappalainen Ruotsin RB 10 luvusta löytänyt.

Professori Lappalainen, että ongelma, johon hän on yllä uhrannut näinkin paljon rivitilaa, on forumsysteemin kokonaisuudessa pieni asia, ja että perinteisellä linjallamme, jossa forum hereditatis korvaa kuolinpesän yleisen oikeuspaikan, tullaan ihan hyvin toimeen.

Säännöksen 3 momentin kielellinen muotoilu herättää professori Lappalaisen mukaan kysymyksen, tarkoitetaanko todella ”kuolinpesän tai sen osakkaan taikka testamentinsaajan vastuuta --- muusta vastaavasta asiasta” (siis vastuuta asiasta), johon tulkintaan kirjoitusasu viittaa, vai onko tarkoitus sanoa ”vastuuta --- sitoumuksesta tai muuta vastaavaa asiaa” (siis vastuuta tai muuta vastaavaa asiaa), mikä taas tuntuisi ajatuksena ehkä luontevammalta.

<u>10 luvun 18 §</u>

Helsingin hovioikeus yhtyy työryhmän käsitykseen, jonka mukaan mitään erityistä syytä keskittää avioeroa, yhteiselämän lopettamista, avioliiton pätevyyttä tai ositusta koskevia asioita Helsingin käräjäoikeuteen toissijaisen oikeuspaikan perusteella ei ole. Hovioikeus hyväksyy ehdotuksen

perustelut määritellä Helsingin käräjäoikeus viimesijaiseksi oikeuspaikaksi.

Tampereen käräjäoikeuden mielestä ehdotetun 1 momentin 1 kohdan oleskelupaikan määrittelyssä tulee varmasti myös ongelmia erityisesti ulkomaalaisten osalta. Soveltamisesta saattaa aluksi tulla erilaista käytäntöä, jonka sitten oikeuskäytäntö tulee muokkaamaan.

Käräjäoikeuden mukaan ehdotetulla 1 momentin 3 kohdalla tulee olemaan merkitystä tapauksissa, joissa vastaajan olinpaikka on tuntematon ja hänet joudutaan haastamaan esimerkiksi Virallisessa lehdessä. Epäselvyyksiä saattaa syntyä myös kansainvälisluontoisissa asioissa. Nykyisen oikeuskäytännön mukaan Suomen tuomioistuimessa on voitu käsitellä jokin juttu, mikäli ulkomaalaisella vastaajalla on ollut täällä irtainta omaisuutta, paitsi jos riidan kohteena on ollut juuri tuo kyseinen esine (esimerkiksi auto). Käräjäoikeus kysyy, mahdollistaako uusi säännös nyt sen, että esimerkiksi venäläistä vastaajaa vastaan voidaan tutkia Suomessa juttu, jossa täällä korjatun auton korjauskustannuksista on syntynyt riita ja jossa auto on edelleen Suomessa panttina maksamattomasta laskusta. Kysymyksessä on siis vastaaja, jolla ei ole kotipaikkaa yleissopimuksen mukaisessa jäsenvaltiossa. Esitys kaipaisi tältä osin lisäselvitystä perusteluihin niin, ettei asiaa tulkittaisi väärin. Käräjäoikeus toteaa, että kun tuomioistuin joutuu viran puolesta selvittämään joissain tapauksissa tällaisen toissijaisen irtaimistoforumin (esim. yksipuolisen tuomion yhteydessä), niin saattaa olla erittäin hankalaa selvittää, onko jollakin ulkomaalaisella henkilöllä kotipaikka yleissopimuksen mukaisessa jäsenvaltiossa vai voidaanko käyttää toissijaista oikeuspaikkaa.

Professori Erkki Havansi toteaa, että 1 momentin 9-kohtaisessa luettelossa käytetään kohdissa 1-3 ilmaisua "voidaan tutkia" ja kohdissa 4-9 ilmaisua "tutkitaan". Ero perustuu siihen (ks. perustelut s. 46), "onko ensisijainen oikeuspaikka tahdonvaltainen vai ehdoton". Professori Havansin mielestä olisi suotavaa, että juuri mainitun erokriteerin relevanssi saataisiin selvyyden vuoksi näkyviin myös itse lakitekstiin. Muuten jätetään lukijalle "turhia" vaikeuksia sen suhteen, missä määrin 10:18:n eri luettelokohtien osalta ovat relevantteja 10:19.3 (prorogaatiokieltosäännös, jossa vain 11-17 § mainitaan) ja 10:21.2 (ex officio tutkimatta jättämisen säännös, jossa vain 11-17 § mainitaan).

Professori Juha Lappalaisen mukaan toissijaisia oikeuspaikkoja koskevia määräyksiä täytynee tulkita siten, että nämä forumit voivat tulla kyseeseen vasta sen jälkeen, kun kaikki mahdolliset valinnaisetkin forummahdollisuudet on käyty läpi eikä forumia Suomesta löydy. Siis esimerkiksi 1) kohdan vaihtoehto ei ole vielä käytettävissä suoraan sen perusteella, ettei vastaajalla ole kotipaikkaa Suomessa. Ajatus on siis toinen kuin nykyisissä OK 10:1:n ulkomaalaisforummääräyksissä, joiden sovellettavuus ratkeaa yksin OK 10:1:n perusteella (ottaen kylläkin huomioon asiaan mahdollisesti soveltuvat Bryssel I –asetuksen ulkomaalaisforumeja koskevat rajoitukset). Tämä vaikuttaakin perustellulta.

Toissijaisten forumsäännösten luettelossa tulee joissakin kohdin esiin kysymys luettelokohtien suhteesta toisiinsa. Esimerkiksi 1) kohdan forum näyttää olevan ainakin joissakin tilanteissa valinnainen joko 2) tai 3) kohdan forumin kanssa. Professori Lappalainen ei löytänyt tästä mainintoja perusteluissa.

<u>10 luvun 19 §</u>

Kouvolan hovioikeus ehdottaa pykälän 2 momentin hovioikeus ehdottaa selvyyden vuoksi kuulumaan seuraavasti: ”Kuluttajan, työntekijän taikka elatusapua vaativan tai saavan oikeutta saattaa asia tämän luvun osoittaman tuomioistuimen käsiteltäväksi ei voida rajoittaa sopimuksin, paitsi jos sopimus on tehty riidan syntymisen jälkeen.”

Oulun käräjäoikeus pitää erittäin tärkeänä ehdotuksessa mainittuja rajoituksia, jolloin oikeuspaikkasopimusta ei voida käyttää.

Tampereen käräjäoikeuden mukaan pykälä vastaa nykyisin voimassa olevaa lakia. Esityksen perusteluista ilmenee selkeästi ja riidattomasti, milloin prorogaatiosopimus ei ole mahdollinen.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että pykälässä olevat oikeuspaikkasopimusta koskevat muotomääräykset ovat tiukempia kuin Brysselin asetuksessa olevat. Tiukemmat muotoseikat liittyvät oikeusvarmuuteen ja heikommansuojaan ja ovat perusteltuja Asianajajaliiton mielestä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo, että säännös työntekijän rajoitetusta oikeudesta tehdä oikeuspaikkasopimus ei ole perusteltu. On ymmärrettävää, että kansainvälisluontoisia sopimussuhteita koskevassa Bryssel I –asetuksessa on tämänsisältöinen säännös. Ei ole kuitenkaan olemassa perusteita säätää vastaavaa rajoitusta ns. kansallisiin tilanteisiin. Myöskään mietinnön perusteluosasta ei säännökselle löydy muita perusteluita kuin ylimalkainen viittaus Bryssel I –asetukseen. Muutoin mietinnössä on EK:n näkemyksen mukaan pyritty perustelemaan myös kansallisista lähtökohdista ne esityksen kohdat, jotka tulisivat eroamaan nykyisestä kansallisesta sääntelystä.

EK katsoo, että työryhmän esityksessä jää epäselväksi, miten tulisi suhtautua niihin oikeuspaikkasopimuksiin, jotka on tehty tai jotka tehdään vielä ennen uusien säännösten voimaantuloa. Mietintöön sisältyvä voimaantulosäännös ratkaisee tilanteen vain niissä tapauksissa, joissa riita olisi syntynyt ja myös haastehakemus pantu vireille ennen uuden lain voimaantuloa. EK katsoo, että muun muassa sopimusvapauden periaate edellyttää, että oikeuspaikkasopimuksia koskevalla säännöksellä ei olisi taannehtivaa vaikutusta.

Professori Erkki Havansi toteaa 1 momentin osalta, että sitä kirjaimellisesti luettaessa sulkeutuisi pois (mm.) sopimus, jonka mukaan tyypillinen 10:1-riita-asia "on käsiteltävä" vain 10:3:n mukaisessa vastaajan sivuliikkeen oikeuspaikassa. Onhan nimittäin myös tämä 10:3:n mukainen oikeuspaikka 1 momentissa tarkoitettu "lain osoittama käräjäoikeus" eikä siis (1 momentin mainitsema) "muu kuin lain osoittama käräjäoikeus". Epätodennäköistä kuitenkin lienee, että näin kirjaimelliseen tulkintaan käytännössä päädyttäisiin, etenkin ottaen huomioon perustelujen (s. 50-51) selvät kannanotot. Professori Havansi viittaa 3 momentin osalta edellä 10:18:n kohdalla esiin ottamaansa epäselvyyteen.

Professori Juha Lappalaisen mielestä oikeuspaikkasopimusta koskevan säännöksen muotoilu siten, että siitä selvästi käy ilmi myös mahdollisuus sekä kilpailevien forumeiden perustamiseen että ns. derogaatioon, on järkevä uudistus. Terminologisesti olisi johdonmukaisempaa puhua tässäkin pykälässä, sekä 1 että 2 momentissa, asian ”tutkimisesta” eikä ”käsittelemisestä”. Prorogaatiosopimus legitimoi nimenomaan tuomioistuimen materiaalisen tutkimisvallan.

Säännöksen vaatimus sopimuksen kirjallisesta muodosta on professori Lappalaisen mielestä kovin kategorinen ja jyrkkä. Suullisen sopimuksen hyväksymiseen liittyy näyttövaikeuksia, mutta nykyisin näyttää esiintyvän aika ajoin tapauksia, joissa prorogaatiolauseke liittyy yksistään esimerkiksi sähköpostitse tehtyyn sopimukseen. Vaatimus prorogaatiosopimuksen kirjallisesta muodosta voi tällöin jopa merkitä, että itse varsinainen aineellisoikeudellinen sopimus on muotovaatimuksiltaan pätevä, mutta prorogaatiolauseke pätemätön, kun fyysinen (tai sähköinen) allekirjoitus puuttuu. Tällaiset tilanteet ovat käytännössä aiheuttaneet sekaannusta forumkysymyksissä. Professori Lappalainen ehdottaa, että joko luovutaan kokonaan prorogaatiosopimuksen kirjallista muodosta koskevasta vaatimuksesta tai sitten omaksutaan ainakin

välimiesmenettelylain välityssopimuksen muotomääräyksiä vastaava sääntely, jonka mukaan mm. sähköpostitse tapahtunut sopiminen forumista täyttää kirjallista muotoa koskevan vaatimuksen.

Säännöksen 3 momentin osalta professori Lappalainen palaa vielä kuolinpesäproblematiikkaan. Momentti ei salli pesän tekevän sellaista prorogaatiosopimusta, joka syrjäyttää forum hereditatiksen, mutta pesä on sidottu vainajan elinaikanaan tekemään prorogaatiosopimukseen.

10 luvun 21 §

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että ehdotetussa 1 momentissa viitataan lain 1-10 §:ssä tarkoitettuihin asioihin. Siinä ei kuitenkaan ole esitetty tilannetta, jossa kanne on pantu vireille 18 §:n mukaisessa toissijaisessa oikeuspaikassa. Tällainen tulisi käräjäoikeuden mielestä kuitenkin näkyä itse säädöstekstissä.

Käräjäoikeus esittää harkittavaksi, olisiko mahdollista säätää forumsäännökset ylipäätään sellaisiksi, että dispositiivisissa asioissa, lukuun ottamatta ehdottomia forumsäännöksiä, vastaajan tulisi aina reagoida tekemällä toimivallan puutteesta väite. Muussa tapauksessa asia tutkittaisiin.

Professori Erkki Havansi 2 momentin osalta uudistaa edellä 10:18:n kommenttinsa lopussa olevan maininnan koskien pykäläviittauksen rajoittumista vain 11-17 §:ään.

*Professori Juha Lappalaisessa t*ermi ”asia” herättää mietteitä. Erityisesti hän vierastaa sanontaa ”on jätettävä asia tutkimatta”. Yleensä lakikielessä puhutaan kanteen tai hakemuksen tutkimatta jättämisestä. Ainakin pykälän 1 momentissa voitaisiin ongelmitta puhua kanteesta ja sen tutkimatta jättämisestä/mahd. siirtämisestä. Toisessa momentissa tarkoitetuissa jutuissa on mukana paitsi haasteella kanneteitse, myös ns. hakemusasioita, joten 2 momenttiin sana ”kanne” ei sovi samalla tavoin. Tämä ongelma on kuitenkin vain kirjoitustapakysymys, jota on mahdollista vielä jatkossa miettiä. Professori Lappalainen hieman oudoksuu myös aktiivi- ja passiivirakenteen yhdistämistä, vaikka kyse on samasta toimijasta (tuomioistuimen on jätettävä asia tutkimatta, jollei sitä siirretä).

10 luvun 22 §

Oikeusministeriön oikeushallinto-osaston mukaan säännös käräjäoikeuden toimivallasta siirtää asia toiseen käräjäoikeuteen toimivallan puuttumisen perusteella on esityksessä mainituilla syillä perusteltu ja tarkoituksenmukainen.

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erittäin tervetulleena työryhmän ehdotusta, jonka mukaan oikeudenmenetysten ja muiden haittojen välttämiseksi sallittaisiin (velvoitettaisiin) myös riita-asioissa nykyistä laajempi asian siirtäminen kantajan tai hakijan suostumuksella toimivaltaa vailla olevasta käräjäoikeudesta toimivaltaiseen käräjäoikeuteen.

Helsingin hovioikeus mielestä ehdotuksen perustelut menevät ohi säännöstekstin. Perusteluihin sisältyy myös ristiriitaisuuksia.

Tuomioistuimessa noudatettaviin periaatteisiin ei kuulu, että asia voitaisiin esityksen perustelujen tavoin siirtää käräjäoikeudesta toiseen lähes loputtomiin. Tällainen siirtomahdollisuuden tulkinta johtaa väistämättä forumkysymyksen leväperäiseen tutkintaa asiaa vireillepantaessa ja sen seurauksena asian “pallotteluun” tuomioistuinten välillä kantajan/hakijan kustannuksella.

Hovioikeus katsoo työryhmän tavoin, ettei asiaa voitaisi siirtää takaisin. Tämä takaisinsiirtokielto tulisi ilmetä myös itse säännöksestä; kielto sisältyi aikaisempaa ehdotukseen, mutta on jätetty jostain syystä pois lopullisesta ehdotuksesta.

Siirtomahdollisuus tulee rajoittaa vain yhteen kertaan; tämä tulisi ilmetä myös itse säännöksestä. Jos vastaanottava käräjäoikeus ei harkintansa mukaan olisi toimivaltainen, sen tulisi jättää asia tutkimatta.

Hovioikeus ei pidä perusteltuna, että asia ehdotuksen tavoin voitaisiin siirtää oikeudenkäynnin missä vaiheessa tahansa. Jos esim. oikeudenkäynti olisi edennyt valmistelua pidemmälle, mm. henkilötodistelu joudutaan ottamaan vastaan uudelleen; siirrosta aiheutuisi vain ajanhukkaa ja kustannukset kasvaisivat.

Hovioikeus pitää perustellumpana, että siirtomahdollisuus kytketään Ruotsin mallin (RB 10:20a) tavoin siihen oikeudenkäynnin vaiheeseen, kun *haastehakemus/hakemus jätetään tuomioistuimeen*, jossa yhteydessä tuomioistuimen toimivalta tutkitaan. Oikeudenkäynnin myöhäisemmässä vaiheessa siirtäminen ei enää olisi mahdollista. Ruotsalaista mallia, joka on ollut voimassa vuodesta 1996, kytkeä siirtomahdollisuus haastehakemuksen/hakemuksen vastaanottamishetkeen tuomioistuimessa on perusteltu mm. sillä, että tällainen järjestelmä on selvästi yksinkertaisin ja korostaa tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden tärkeyttä sekä toisaalta sitä, että mahdollisen siirtämisen tulee tapahtua suhteellisen pian siitä, kun haastehakemus jätettiin tuomioistuimeen.

Hovioikeus katsoo, että Ruotsin mallin tavoin säännökseen tulisi sisällyttää myös maininta siirtämisen estävästä “muusta syystä” hakijan vastustamisen lisäksi. Muu syy tässä tarkoittaisi juuri sitä, että forumkysymys on vaikea ja sen selvittäminen vaatisi laajempaa tutkimista.

Kouvolan hovioikeuden mielestä 1 momentin ilmaisu ”kantajan tai hakijan suostumuksella” ei ole täysin onnistunut. Hovioikeus pitää parempana lainkohdan neutraalimpaa muotoilua: ”Jos käräjäoikeus katsoo, että se ei ole toimivaltainen tutkimaan asiaa, sen on kantajaa tai hakijaa kuultuaan siirrettävä asia toimivaltaiseen käräjäoikeuteen, jos kantaja tai hakija sitä vaatii.”

Turun hovioikeuden käsityksen mukaan oikeudenkäyntikuluja koskeva 3 momentti kuuluu asiayhteytensä takia oikeudenkäymiskaaren 21 lukuun.

Helsingin käräjäoikeus ei pidä tarpeellisena asian siirtämismahdollisuutta toimivaltaiseen käräjäoikeuteen. Se voi aiheuttaa huolimattomuutta haastehakemusten laadinnassa. Vastaajien yleistä oikeuspaikkaa ei mahdollisesti enää viitsitä selvittää, koska asia voidaan tarvittaessa siirtää. Nykykäytännössä esille tulleet tilanteet on pystytty hoitamaan joustavasti jo ennen haasteen antamista olemalla yhteydessä kantajaan forumkysymyksestä, jolloin kantaja on peruuttanut kanteen ja laittanut sen vireille oikeaan forumiin.

Ehdotuksessa on pyritty säilyttämään kantajan huolellisuus sisällyttämällä kuluvastuuta kantajalle, mikäli kanne on pantu vireille väärään forumiin. Kulusäännös on kuitenkin hankala tuomioistuimen kannalta ja sen soveltaminen aiheuttaa lisätyötä. Tältä osin myös ehdotuksen perustelut ovat osittain ristiriidassa säädöstekstin kanssa. Mikäli ehdotettu kuluvastuusäännös katsotaan tarpeelliseksi, tulisi se sijoittaa OK 21 lukuun.

Käräjäoikeuden käsityksen mukaan ne tilanteet, joissa väärään forumiin vireille laitetun jutun tutkimatta jättäminen aiheuttaisi lopullisen oikeuden menetyksen esimerkiksi materiaalisen määräajan umpeen kulumisen vuoksi, ovat hyvin harvinaisia. Niissäkin tapauksissa, joissa tämä

uhka on toteutumassa, hovioikeus voi siirtää jutun oikeaan forumiin. Mikäli käräjäoikeuksille säädetään asioiden siirtämismahdollisuus, tulisi se rajoittaa koskemaan pelkästään tilanteita, joissa materiaalisen määräajan umpeen kulumisen vuoksi on ilmeinen oikeuden menetyksen vaara.

Oulun käräjäoikeus pitää tarkoituksenmukaisena ja joustavuutta lisäävänä sitä, että asia voidaan siirtää toimivaltaiseen käräjäoikeuteen ehdotuksessa mainituin edellytyksin.

Rovaniemen käräjäoikeuden mielestä esityksen toteuttamien on tältä osin paikallaan, koska siirtomahdollisuuden puuttuminen on aiheuttanut useissa tulkinnanvaraisissa asioissa asianosaisille vain turhia ja tarpeettomia kustannuksia, haittoja ja oikeudenmenetyksiä.

Tampereen käräjäoikeuden mielestä säännös on jossain määrin arveluttava. Hankalasta jutusta voidaan pyrkiä eroon epäolennaisella perusteella. Koska siirtäminen kuitenkin esitetään tapahtuvan vain hakijan/kantajan pyynnöstä ja menettely olisi asianosaisten kannalta joustavaa ja säästäisi mahdollisesti kustannuksia, niin säännös on perusteltu.

Suomen Tuomariliitto ry:n mukaan käräjäoikeuden toimivallan laajennus merkitsee suurta muutosta nykytilaan verrattuna. Muutos vahvistaa asianosaisten oikeusturvaa, sillä esitetyn muutoksen ansiosta asian käsittely ohjautuu jo ensi vaiheessa käräjäoikeudessa toimivaltaiseen tuomioistuimeen

Professori Erkki Havansi toteaa, että 2 momentin perustelutekstissä (s. 56) lausutaan, että "puhevaltaa käyttäneille asianosaisille tulisi antaa tieto asian siirtämisestä". Lausuma ei tarkoittane, etteikö tieto siirtämisestä pidä antaa myös sellaiselle vastaajalle, joka ei lainkaan käyttänyt puhevaltaa tiedoksi saamansa haasteen suhteen.

Professori Havansin mukaan 3 momentin alussa on kieliopillisesti inkorrekti pilkun sijoittuminen sanajonossa "... käsittelystä**,** myös ennen ...". Kieliopillisesti hyväksyttävä kirjoitustapa olisi (mm.): "Käräjäoikeus, jonne asia on siirretty, päättää myös niiden oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta, jotka ovat aiheutuneet asian käsittelystä ennen siirtämistä, noudattaen ...".

Professori Antti Jokela katsoo, että esityksen seurauksena oikeudenkäyntikulut ja lopulliset oikeudenmenetykset tulevat vähentymään jutuissa, joissa kanne on alkuaan nostettu sittemmin vääräksi osoittautuneessa tuomioistuimessa. Lisäksi juttujen käsittelyajat tulevat uuden joustavamman menettelyn vuoksi lyhenemään tällaisissa asioissa.

Professori Juha Lappalaisen mielestä jutun siirtämiseen suoraan ”väärästä forumista oikeaan forumiin” tulisi laissa suhtautua ehdotettua varovaisemmin. Suoraan horisontaalitason siirtoon tulisi mennä vain todella selvissä tapauksissa sikäli kuin se on lainkaan tarpeen ottaen huomioon, että siirto voi tarvittaessa tapahtua ylemmän tuomioistuimen toimesta. Suoraan siirtoon sisältyy se periaatteellinen tuomioistuinhierarkkinen ongelma, ettei tuomioistuin saata lausua toisen samanasteisen tuomioistuimen toimivallasta viimemainittua tuomioistuinta sitovin vaikutuksin. Syntyy hankala tilanne, jos vastaanottava tuomioistuin on sillä kannalla, että siirtävä tuomioistuin on oikea forum ja siirtopäätös virheellinen. Ehdotus merkitsee – kun takaisinsiirto ei perustelujen mukaan ole luvallinen – että vastaanottavan tuomioistuimen on vietävä prosessi läpi, ja forumkysymys tulee muutoksenhaussa kontrolloitavaksi kenties vasta tämän jälkeen riippuen siitä, onko vastaajalla asiassa muutoksenhakuintressiä. Nämä ongelmat vältetään, jos siirtovaltaa käyttää ylempi tuomioistuin, kuten nykyisinkin.

Näistä tuomioistuinhierarkkisista syistä siirtoon väärästä forumista suoraan oikeaan forumiin kuuluisi, että ennen siirron lopullista toteuttamista saadaan vastaanottavan tuomioistuimen ilmoitus siitä, että se pitää itseään toimivaltaisena. Tuntuu vaikealta hyväksyä mahdollisuutta siirtoon vastoin vastaanottavan tuomioistuimen ”siirron sallivaa” forumkäsitystä. Lisäksi olisi professori Lappalaisen mielestä luontevaa – ottaen huomioon, että sääntely koskee siviiliprosessia – että siirto voisi tulla kysymykseen vain kantajan pyynnöstä ja edellytyksin, että toimivaltainen tuomioistuin on vaikeuksitta selvitettävissä. Tulkinnanvaraisia forumkysymyksiä ei pidä mennä ehdotetuin suorin siirroin ratkomaan, vaan tulee turvautua ylemmän tuomioistuimen siirtovaltaan.

Professori Lappalaisen mielestä suoraa siirtovaltaa ei ole mitenkään välttämätöntä ottaa lakiin. Ylemmän tuomioistuimen käytössä olevalla siirtoinstrumentilla tullaan aivan hyvin jatkossakin toimeen. Siinä hän on ehdotuksen kanssa samaa mieltä, ettei OK 10 lukuun tule ottaa säännöksiä ns. harkinnanvaraisesta siirrosta toimivaltaisesta tuomioistuimesta toiseen toimivaltaiseen tuomioistuimeen, vaan että tällainen siirtomahdollisuus voi edelleenkin jäädä erityissäännösten varaan.

Säännöksen 2 momentissa esitetään säädettäväksi, ettei siirtopäätökseen saa hakea muutosta. Professori Lappalaisesta onkin luontevaa ajatella, ettei siirtoa ole järkevää sallia hidastutettavan muutoksenhaulla. Samanlainen kielto on otettu myös ROL 4:8,2:iin (kielto hakea muutosta päätökseen, jolla rikosasia on siirretty toiseen forumiin tai jolla siirtoesitys on hylätty). Kielto hakea muutosta on kuitenkin vastaajan kannalta ongelmallinen silloin, jos hän pitää (myös) vastaanottavaa tuomioistuinta vääränä forumina. Hän ei tällöin ilmeisesti voi tehdä forumväitettäkään enää erikseen vastaanottavassa tuomioistuimessa. Eli hänen prosessuaalinen asemansa on huonompi verrattuna siihen, että kanne olisi nostettu suoraan vastaanottavassa tuomioistuimessa. Ja tärkeää on myös huomata, että jos hovioikeus ylempänä oikeusasteena tekee siirron (nyk. OK 10:29,1), hovioikeuden päätös on valituskelpoinen.

Säännöksen 3 momentin ensimmäinen virke on professori Lappalaisen mielestä kielellisesti jonkin verran epäonnistuneesti muotoiltu. Ensimmäisen virkkeen ajatus, että vastaanottava tuomioistuin päättää jutun käsittelystä aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta, katkeaa käsittelystä sanan jälkeen. Lukijalle syntyy aluksi ajatus, että vastaanottava tuomioistuin päättää ylipäätään asian käsittelystä, kunnes ”oikea” ajatus hahmottuu virkkeen loppuosassa. Muotoiluehdotus: Asian käsittelystä aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta, mukaan lukien ne kulut, jotka ovat syntyneet ennen siirtämistä, päättää tuomioistuin, johon asia on siirretty.

Professori Lappalaisen mielestä lakitestissä ei tarvitse mainita, että kulujen määräämisessä noudatetaan OK 21 luvun säännöksiä. OK 21 luvun noudattaminen on selvää muutenkin, ja sitä paitsi heti toiseen virkkeeseen ehdotetaan kuluista erityissäännöstä siirtämisestä syntyneistä lisäkuluista. Tämän erityissäännöksen ehdotetaan koskevan siirtämisen lisäkuluja asiassa, jossa sovinto on sallittu. Syyksi sille, että säännös koskisi vain dispositiivisia asioita, esitetään perusteluissa (s. 57), että jos asiaa ei siirrettäisi, kanne jätettäisiin tutkimatta. Tämä merkitsisi, että kantaja olisi hävinnyt asian ja olisi dispositiivisia juttuja koskevien kulusäännösten mukaan kulukorvausvelvollinen. Tästä tehdään perusteluissa johtopäätös, että kantaja on disposiviivissa jutuissa pääsäännön mukaan vastuussa ennen siirtämistä syntyneistä kuluista, jotka siis on yleensä vähennettävä hänelle tulevasta kulukorvauksesta hänen voittaessaan itse pääasian. Erityissäännös katsotaan tämän vuoksi tarpeelliseksi. Erityissääntelyä ei sen sijaan perustelujen mukaan tarvita indispositiivisissa asioissa, joissa lähtökohtana on kulujen kuittaus eikä hävinneen korvausvelvollisuus.

Professori Lappalaisen käsityksen mukaan tässä kohdin tehdään liian suuri ero dispositiivisten ja indispositiivisten juttujen välille. Hän katsoo, että vastaaja saa yleensä kulunsa korvatuksi myös indispositiivisessa asiassa, jos kanne tällaisessa asiassa jätetään tutkimatta väärässä forumissa nostettuna. Lähtökohtainen ajatus kulujen kuittaamisesta näissä asioissa (= oikeudenkäynnin välttämättömyys lopputuloksen aikaansaamiseksi) ei sovellu tilanteeseen, jossa kantaja on haastanut vastaajaan väärään forumiin, vaan katson, että vastaajalla tulee tällöin olla myös indispositiivisissa jutuissa yleensä oikeus kuluihin. Professori Lappalainen ei katso, että dispositiivisia ja indispositiivisia juttuja pitäisi tällaisissa tutkimattajättämistilanteissa arvioida kuluvastuun osalta täysin samalla tavoin, mutta hänen mukaansa ei kuitenkaan ole riittäviä perusteita ottaa lakiin erityissäännöstä kuluvastuusta, joka koskisi vain dispositiivisia asioita, vaan kirjoittaisin säännöksen koskemaan kaikkia siviiliasioita.

Toinen professori Lappalaisen tähän kohtaan liittyvä huomautus koskee käsitettä ”siirtämisestä aiheutuneet lisäkulut”. Perusteluista (s. 57) saa sen käsityksen, että lisäkulut olisivat yhtä kuin ennen siirtämistä asianosaiselle syntyneet kulut. Tämä käsitys (sikäli kuin sitä perusteluissakaan tarkoitetaan) ei voi olla oikea. Lisäkuluilla tarkoitetaan vain sitä asianosaiselle syntynyttä kustannuserää, joka olisi jäänyt syntymättä, jos asia olisi alunalkaen käsitelty vastaanottavassa tuomioistuimessa. Esimerkiksi ennen siirtoa tehdystä kanteesta tai vastauksesta syntyneitä kuluja ei voida pitää ”lisäkuluina”, koska nämä prosessitoimet eivät mene siirrossa hukkaan, vaan ne pysyvät siirrossa voimassa eikä niitä tarvitse uusia. Kommentti koskee vain perusteluja eikä vaikuta itse säädöstekstiin.

Professori Lappalainen kirjoittaisi 3 momentin viimeisen virkkeen muotoon: ”Siirtämisestä asianosaisille aiheutuneista ylimääräisistä kuluista vastaa kantaja, jollei ole erityistä syytä määrätä kuluvastuusta toisin.” – Professori Lappalaisen mielestä on myös aihetta pohtia, onko nyt tarkoitetun virkkeen sisältämän määräyksen ottaminen lakiin tarpeellista. Onhan sama kuluongelma olemassa nykyisessäkin hovioikeuden toimesta tapahtuvassa siirrossa. Mitään erityissäännöstä siirrosta syntyneistä lisäkuluista ei laissa ole. On tultu toimeen kuluvastuun yleisperiaatteilla: Jos a) vastaaja voittaa lopullisen oikeudenkäynnin, hänellä on oikeus saada korvaus koko prosessin hänelle synnyttämistä kuluista. Myös ennen siirtoa hänelle syntyneet kulut ovat olleet tarpeellisia vastaamisesta syntyneitä kuluja. Jos sen sijaan b) kantaja voittaa oikeudenkäynnin, hänellä ei yleensä ole oikeutta saada korvatuksi siirrosta hänelle syntyneitä ylimääräisiä kuluja, vaan ne jäävät hänen itsensä kannettaviksi. Ne eivät ole olleet tarpeellisia hyväksyttäviä kuluja, koska periaatteessa on kantajan vastuulla selvittää etukäteen forumkysymys niin, että vastaaja tulee haastetuksi toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

<u>10 luvun 23 §</u>

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää perusteltuna sitä, että rajoitettaisiin ylemmän tuomioistuimen valtaa tutkia, onko alemmalla tuomioistuimella ollut alueellinen toimivalta asiassa.

Helsingin hovioikeus hyväksyy ehdotetun Ruotsin mallin (RB 10:19) mukaisen uuden sääntelyn, jonka mukaan käräjäoikeuden otettua kanteen tutkittavakseen ylempi tuomioistuin voisi puuttua alioikeuden alueelliseen, ehdottomaankin forumsäännökseen perustuvaan toimivaltaan vain, jos asianosainen oli tehnyt siitä väitteen käräjäoikeudessa ja tuo kysymys on valituksessa tai siihen annetussa vastauksessa saatettu ylemmän tuomioistuimen tutkittavaksi.

Kouvolan hovioikeuden mielestä muutoksenhakumahdollisuuden sisältö jää epäselväksi tilanteessa, jossa käräjäoikeus on hylännyt forumväitteen. Jotta hovioikeus voisi 24 §:ssä tarkoitetulla tavalla siirtää asian toimivaltaiseen tuomioistuimeen, forumväitteen hylkäävään ratkaisuun tulisi voida

hakea erikseen muutosta (vrt. OK 16:3,3) eikä pääasiaa tulisi käsitellä ennen kuin forumkysymys on lainvoimaisesti ratkaistu. Järjestelyä puoltaa myös se, että uudistuksen myötä forumväitteet jäänevät harvinaisiksi.

Turun hovioikeuden mielestä ehdotetun säännöksen taustalla olevien syiden perusteella voitaisiin harkita menettelyä alioikeudessa muutettavaksi siten, että tietyn prosessivaiheen jälkeen (esimerkiksi pääkäsittelyn alkaminen) ei ehdotonta forum-säännöstä otettaisi enää huomioon. Tuomioistuin ei toisin sanoen soveltaisi sitä omasta aloitteestaan eivätkä asianosaiset voisi enää tehdä toimivallan puuttumiseen nojautuvaa prosessiväitettä. Hovioikeuden mielestä ehdotettu 3 momentti olisi selvyyden vuoksi siirrettävä oikeudenkäymiskaaren 31 lukuun.

Oulun käräjäoikeus pitää erittäin hyvänä sitä, että ylempien oikeusasteiden oikeutta tutkia käräjäoikeuden alueellista toimivaltaa rajoitetaan.

Rovaniemen käräjäoikeuden mielestä sopimuksenvaraisten asioiden osalta ei ole tarkoituksenmukaista, että hovioikeudella on oikeus puuttua toimivaltakysymykseen viran puolesta. Tällaiset ratkaisut ovat yllättäneet asianosaiset useissa tapauksissa täysin. Siten työryhmän esitys täyttää sille asetetut tavoitteet erityisen hyvin hovioikeuden tutkimisvallan rajoittamista koskevin osin.

Suomen Tuomariliitto ry pitää kannatettavana ja tärkeänä esitettyä rajoitusta muutoksenhakutuomioistuimen toimivaltaan. Menettely yksinkertaistaa tuomioistuinkäsittelyä ja vähentää asianosaisten mahdollisuuksia viivyttää sitä oikeuspaikkaa koskevilla perusteettomilla väitteillä.

Professori Erkki Havansin mielestä lainkohta tuo mukanaan merkittävän parannuksen, estäessään absoluuttisenkin oikeuspaikkavirheen esiin ottamisen vasta hovioikeusportaassa (väitteestäkään, saati viran puolesta), puhumattakaan virheen esiin ottamisesta ensi kertaa vasta korkeimmassa oikeudessa.

Pykälän 3 momentin perusteluissa on alku- ja ydinlausumana (s. 60): "... säädettäisiin siitä, ettei pääasian ratkaiseminen alueellista toimivaltaa vailla olevassa tuomioistuimessa ole peruste poistaa ratkaisua tuomiovirhekantelun johdosta." Tämä perustelutekstin lausuma on professori Havansin mielestä rakenteeltaan ja sisällöltään eksaktimpi kuin itse säännösehdotus, joka kirjaimellisesti luettuna lienee harhaanjohtava. Eksakti muotoilu olisikin (mm.): "Alueellisen toimivallan puuttuminen ei ole sellainen seikka, jonka perusteella tuomio olisi kanteluin 31 luvun 1 §:n 1 kohdan nojalla poistettavissa."

Professori Antti Jokela katsoo. että esityksen seurauksena oikeudenkäyntikulut ja lopulliset oikeudenmenetykset tulevat vähentymään jutuissa, joissa kanne on alkuaan nostettu sittemmin vääräksi osoittautuneessa tuomioistuimessa. Lisäksi juttujen käsittelyajat tulevat uuden joustavamman menettelyn vuoksi lyhenemään tällaisissa asioissa. Professori Jokelan mielestä samaan lopputulokseen päästäisiin lyhyemmälläkin sääntelyllä. Riittäisi, jos pykälässä vain todettaisiin, ettei ylempi tuomioistuin saa tutkia alemman oikeuden alueellista toimivaltaisuutta, ellei asianosainen ole tehnyt siitä väitettä ja valittanut siitä kysymyksestä ylempään tuomioistuimeen.

Professori Juha Lappalaisen mukaan pykälän sisältämä uudistus on järkevä ja tarpeen ottaa siviiliprosessuaaliseen forumsäännöstöömme. Perusteluissa (s. 57 – 58) on asianmukaisesti selostettu säännöksen prosessipoliittinen tausta. Professori Lappalainen yhtyy myös siihen mietinnössä omaksuttuun näkemykseen, ettei säännöksessä tarkoitettua ylemmän tuomioistuimen

ex officio -tutkinnan rajoitusta uloteta oikeusasteellisen eikä asiallisen toimivallan sektoreille (ei silloinkaan, kun on kyse asiallisen toimivallan jaosta käräjäoikeuksien kesken).

Professori Lappalainen formuloisi säännöksen kuitenkin mieluummin yleiseen ylemmän tuomioistuimen tutkimisvaltaa koskevaan muotoon enkä sääntelisi, kuten mietinnössä on tehty, nimenomaisesti hovioikeuden ja korkeimman oikeuden tutkimisvaltaa erikseen. Sääntelyn tarkoitushan on estää se, että ylempi tuomioistuin viran puolesta, ilman että asiaa on valituksessa tai valittajan vastapuolen toimesta otettu esille, ryhtyisi kontrolloimaan, että alempi tuomioistuin on noudattanut ehdottomia forumsäännöksiä. Tähän riittää yksi yleinen säännös. Muutoksenhakutuomioistuimia koskevaa yleistä muotoilua on käytetty myös alempana kommentoitavassa ehdotuksen 24 §:ssä.

Professori Lappalainen kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaan forumkysymyksen tutkiminen ylemmässä tuomioistuimessa edellyttää, että a) asianosainen on tehnyt käräjäoikeudessa forumväitteen ja b) valittanut väitteestä annetusta ratkaisusta. Professori Lappalaisen mielestä nämä reunaehdot ovat liian rajaavia. Tilannehan voi olla se, että tuomioistuin on käsitellyt ehdottomaan oikeuspaikkaan kuuluvan jutun, ilman että vastaaja on tehnyt forumväittettä, ja antanut siinä tuomion tekemättä mitään erillistä ratkaisua forumkysymyksessä. Professori Lappalaisen mielestä vastaajalle tulee antaa tällöin oikeus valittaa tuomiosta sillä perusteella, että käräjäoikeus ei ole ollut toimivaltainen. Kyse on absoluuttisesta forumista, jonka kontrollointi hovioikeudessa ei voi edellyttää väitettä käräjäoikeudessa. Muutoinhan absoluuttinen forum muodostuisi jo käräjäoikeudessa väitteenvaraiseksi muutoksenhakua ajatellen. Tällaiseen absoluuttisten prosessinedellytysten kontrollointia koskevaan ”systeeminvastaiseen” muutokseen ei ole professori Lappalaisen mielestä tässä kohdin riittäviä perusteita (vrt. toisin tuomarin jääviä koskevan väiteoikeuden prekludoituminen, jonka prekluusion ratio ei sovellu tähän yhteyteen). Hovioikeuden tutkimisvallan edellytykseksi ei tule absoluuttisen forumien kohdalla asettaa, että käräjäoikeudessa on tehty forumväite, vaan yksin se, että asianosaisten on saatettava forumkysymys hovioikeuteen. (Dispositiiviset forumit ovat tietysti väitteenvaraisia ja tutkimisvalta hovioikeudessa noudattaa tahdonvaltaisia prosessinedellytyksiä koskevia sääntöjä.)

Valittamista koskeva edellytys taas ei ota huomioon ns. liittymisoikeutta. Perusteluissa kyllä esitetään (s. 59), että muutosta forumväitteen hylkäävään päätökseen voidaan hakea myös toisen asianosaisen valitukseen annettavassa vastauksessa liittymisoikeutta käyttäen. Professori Lappalaisen mukaan lakitekstin valitus-termi ja perusteluissa mainittu liittymisoikeus ovat ristiriidassa keskenään. Valitus (kuten vastavalituskin) on itsenäinen muutoksenhakukeino omine määräaikoineen. Vastaus mahdollisine liittymisoikeuksineen jää ”valituksen” ulkopuolelle.

Säännöksen 3 momentti, jonka mukaan alueellisen toimivallan puuttuminen ei ole menestyksekkääseen kanteluun oikeuttava tuomiovirhe, näyttää olevan seuraus edellä 1 momentissa omaksutusta ”uutuudesta”, että ehdottomasta forumistakin on tehtävä väite, jotta forumkysymys olisi muutoksenhakutuomioistuimessa tutkittavissa. Jos väitettä ei ole tehty, valitus ei käy päinsä. Perustelujen mukaan johdonmukaisuus vaatii, ettei kantelukaan voi olla käytettävissä valitusoikeutta laajemmin. Professori Lappalainen ei pidä momentin ottamista lakiin onnistuneena. Tai oikeammin sanoen momentti on tarpeeton ottaen huomioon torjuva suhtautuminen siihen, että valitus käräjäoikeuden tuomiosta ehdotonta forumia koskevan virheen perusteella edellyttäisi valittajalta forumväitettä käräjäoikeudessa. Ja jos valituskieltoa ei ole, ei voi olla kantelukieltoakaan, eli tätä kolmatta momenttia ei tarvita. Kanteluoikeus voidaan, kuten valitusoikeuskin, jättää yleisten ehdottomia prosessinedellytyksiä koskevien muutoksenhakusääntelyjen varaan. Professori Lappalainen ei näe riittävä perusteita sille, että tässä

kohdin mentäisiin erityissääntelyyn, joka merkitsisi poikkeusta prosessinedellytyksiä koskeviin yleisiin muutoksenhakuoppeihin.

Puheena oleva 3 momentti on lisäksi muotoiltu niin, että kantelukielto on soveltamistilanteidensa puolesta yhtäältä perusteettoman laaja ja toisaalta koskee vain vastaajan haitaksi tehtyä forumvirhettä. Ajatellaanpa esimerkiksi tilannetta, jossa vastaaja on tehnyt käräjäoikeudessa forumväitteen, joka on hylätty. Vastaaja on hävinnyt jutun ja tuomio on saanut lainvoiman. Ehdotettu 3 momentti merkitsee, ettei vastaaja voi kannella tuomioista forumvirheen perusteella, vaikka hän nyt, kanteluajan ollessa vielä auki, tulisi siihen tulokseen, että hänen olisi sittenkin kannattanut valittaa tuomiosta. Professori Lappalaisen mielestä kantelukiellolle ei ole tässä tapauksessa hyväksyttäviä perusteita. Ja kanteluoikeuden tulisi vastaavasti olla olemassa hovioikeuden ratkaisusta, jos käräjäoikeuden tuomiosta on forumvirheen perusteella valitettu ja hovioikeus on hylännyt valituksen. Ehdotettu kantelukielto merkitsee lisäksi, että se sulkee pois kanteluoikeuden vain vastaajalta – ei sen sijaan kantajalta, jos forumkysymys on ratkaisu hänen vahingokseen. Jos käräjäoikeus on hyväksynyt forumväitteen ja jättänyt kanteen tutkimatta, kantaja voi kannella päätöksestä. On vaikea hyväksyä säädettäväksi kantelukieltoa, joka asettaa asianosaiset eriarvoiseen asemaan.

Yhteenvetona 23 §:stä professori Lappalainen esittää, että siinä yleisessä muodossa kiellettäisiin ylempää tuomioistuinta ottamasta viran puolesta esiin kysymystä alemman tuomioistuimen alueellisesta toimivallasta. Muutoksenhakujärjestelyt forumratkaisuista, oli sitten kyseessä varsinainen tai ylimääräinen muutoksenhaku, on viisainta jättää voimassa olevien sääntelyjen varaan, jos halutaan säilyttää sääntelyn selkeys ja johdonmukaisuus.

Muutoksenhakutuomioistuimen tutkimisvaltaa koskeva rajoitus tulee ymmärrettävästi esille vain silloin, kun alempi tuomioistuin, jonka toimivallan kontrolloinnista on kyse, on tutkinut itse pääasian ja pääasiaratkaisusta (tuomio, osatuomio, välituomio) valitetaan. Tämän ei tarvitse välttämättä näkyä säännöksestä. Sen sijaan säännöksestä voisi näkyä se, että muutoksenhakutuomioistuin voi ottaa asianosaisen sille esittämän forumkysymyksen esille vain edellytyksin, ettei asianosaisen oikeus vedota toimivallan puuttumiseen ole prosessiväitteiden tekemisajankohtaa koskevien yleisten säännösten mukaan prekludoitunut.

Professori Lappalaisen säännösehdotus 23 §:ksi:
”Muutoksenhakutuomioistuin ei saa valitusasiassa tutkia, onko alempi tuomioistuin ollut alueellisesti toimivaltainen, jollei asianosainen, joka ei ole menettänyt oikeuttaan tehdä toimivaltaa vastaan väite, ole saattanut toimivaltakysymystä muutoksenhakutuomioistuimen tutkittavaksi.”
tai lyhyemmin:
”Muutoksenhakutuomioistuin saa valitusasiassa tutkia kysymyksen alemman tuomioistuimen alueellisesta toimivallasta vain, jos asianosainen, joka ei ole menettänyt oikeuttaan tehdä toimivaltaa vastaan väite, on saattanut kysymyksen muutoksenhakutuomioistuimen tutkittavaksi.”

<u>10 luvun 24 §</u>

Turun hovioikeus katsoo, että selvyyden vuoksi tähän yhteyteen - yhdenmukaisesti ehdotetun 22 §:n kanssa - olisi otettava kulujen korvaamissäännös myös sen tapauksen varalta, että ylempi oikeus siirtää asian toiseen tuomioistuimeen.

Professori Erkki Havansin mukaan 1 momentin mukaisessa siirtämistilanteen osalta herää kysymys, pitäisikö tältä osin jotakin säätää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta, etenkin milloin hovioikeus

siirtää asian käräjäoikeuteen. Professori Havansi viittaa vastaavaan sääntelyyn 10:22:n 3 momentissa.

Professori Juha Lappalaisen mielestä 1 momentiksi ehdotettava nykyistä OK 10:29:n 1 momenttia vastaava säännös jutun siirtämisestä oikeaan forumiin ylemmän tuomioistuimen toimesta on tärkeää säilyttää laissa, vaikka lakiin esitetäänkin otettavaksi säännös (22 §), joka sallii suorat horisontaalitason siirrot. Paitsi että ehdotuksen säännöksen sanamuotoa on nykyaikaistettu ja pelkistetty verrattuna OK 10:29,1:iin, säännökseen ehdotetaan myös siirron edellytyksiä koskevia sisällöllisiä muutoksia. Ensinnäkin kiinnittyy huomio siihen, että uudesta säännöksestä on jätetty pois nykylaista näkyvä siirtoedellytys ”mikäli se esitetyn aineiston perusteella on mahdollista”. Tätä poisjättämistä ei perusteluissa käsitellä. Voidaan olettaa työryhmän kannaksi, että milloin alioikeuskentän yläpuolella oleva tuomioistuin katsoo, ettei jutun käsitellyt alioikeus ole ollut toimivaltainen, sen on ”pakko tietää”, mihin alempaan tuomioistuimeen juttu kuuluu. Olisi vaikea hyväksyä lopputulosta, ettei ylempi tuomioistuin tällaisessa tapauksessa tiedä oikeaa forumia. Tilanne on toinen kuin mikä on käräjäoikeustasolla käräjäoikeuden näkökulma: yksittäinen käräjäoikeus on velvollinen tietämään vain oman toimivaltansa. Näin ollen mainittu ”mahdollisuusedellytys” voidaan hyvin jättää lakitekstistä pois.

Toinen siirron edellytyksiä koskeva kysymys on se, miten asianosaisten suhtautuminen siirtoon vaikuttaa siirtovelvollisuuteen. Nykylain mukaan siirto on tehtävä, jos forum havaitaan vääräksi ja jos siirtoa ”on muutoksenhakemuksessa tai vastauksessa pyydetty tai jos erittäin painavat syyt muutoin niin vaativat”. Lakiehdotuksen mukaan juttu on siirrettävä jos forum havaitaan vääräksi, kuitenkin niin, ettei juttua siirretä, jos kaikki asianosaiset vastustavat siirtämistä. Professori Lappalainen katsoo, että olisi parempi omaksua sellainen nykylakia lähempänä oleva järjestely, että siirto edellyttäisi asianosaisen siirtämispyyntöä (vrt. myös Ruotsin RN 10:20,1: ”på yrkande av part”). Jos siirtopyyntöä ei esitetä, tilanne on se, ettei kukaan ole ilmoittanut olevansa siirron kannalla, ja siirto voitaisiin jättää toimittamatta. Ero ehdotukseen on kylläkin käytännössä enemmän vain periaatteellinen, koska forumkysymyksen tullessa hovioikeudessa esille se asianosainen, jonka intressissä on saada jutussa materiaalinen ratkaisu, yleensä vaatii siirtämistä sen varalta, ettei muutoksenhakutuomioistuin katso alemman tuomioistuimen olleen toimivaltainen.

Professori Lappalaisen ei ole huomautettavaa säännöksen 2 momenttiin, joka vastaa nykyistä OK 10:29:n 2 momenttia.

Yleisesti on professori Lappalaisen mielestä ehkä syytä pykälän johdosta todeta, että sen 1 momentti hieman muuttaa nykyistä OK 10:29:n 1 momenttia. Kun ROL vuonna 1997 säädettiin, kopioitiin sen 4 luvun 14 §:ään OK 10:29:n säännös kutakuinkin sanatarkasti. Ennen ROL:n säätämistä OK 10:29 koski sekä riita- että rikosasioita. Nyt ehdotettavassa OK 10:24,1:ssä esitetään OK 10:29,1:iin sisällöllisiä muutoksia. Eli hovioikeuden siirtoedellytykset siviiliasioissa eroavat uuden lain myötä siirtoedellytyksistä rikosasioissa, koska ROL 4:14:ää ei nyt esitetä muutettavaksi. Mitään perusteluja näille uusille prosessilajien välisille eroille ei esitetä. Voidaankin professori Lappalaisen mielestä kysyä, olisiko ollut viisainta siirtää muutoksenhakutuomioistuimen siirtovaltaa koskeva pykälä sellaisenaan OK 10:29:stä uuteen lakiin, jolloin muutoksenhakutuomioistuimen siirtovaltuudet perustuisivat edelleen samansisältöisiin säännöksiin riita- ja rikosasioissa.

<u>10 luvun 25 §</u>

Helsingin käräjäoikeus pitää säännöksiä tarpeellisina. Niiden sijoittaminen 10 lukuun on kuitenkin ongelmallinen, koska 10 luvun tarkoituksena on osoittaa se tuomioistuin, joka kulloinkin on

toimivaltainen käsittelemään asian. Kansainvälistä toimivaltaa koskevat ehdotetut säännökset määrittävät vain yleisesti suomalaisen tuomioistuimen toimivallan. Helsingin käräjäoikeus esittää harkittavaksi, tulisiko ehdotettuja säännöksiä varten laatia oma lukunsa

Oulun käräjäoikeus pitää voimassa olevaan oikeuteen nähden hyvänä parannuksena ehdotuksessa esitettyä yleissäännöstä Suomen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta.

Tampereen käräjäoikeuden mielestä un erittäin perusteltua säätää niiden lisäksi Suomen tuomioistuimen kansainvälisestä toimivallasta yleisillä mutta toissijaisilla säännöksillä. Suomen tuomioistuimen toimivallan laajuus on mahdollisimman hyvin pystyttävä rajaamaan. Hyvin heikkoon liittymään perustuva Suomen tuomioistuimen toimivalta on monesti kohtuuton, vaikka suomalainen osapuoli useimmiten haluaisikin asiansa täällä käsitellyksi.

Käräjäoikeuden mukaan 1-19 §:ssä tarkoitetut liittymät ovat tulkinnanvaraisia. Erityisesti pykälän 2 momentissa olevat rajoitukset 5, 10 ja 18 §:n osalta vaikuttavat käräjäoikeudesta melko harkinnanvaraisilta. Toimivalta puuttuisi, jos asialla ei ole merkitystä asianosaisille tai asia olisi tarkoituksenmukaisempaa käsitellä muualla. Harkinnassa olisi otettava huomioon mm. liittymien määrä ja laatu. Lisäksi siinä olisi otettava huomioon esimerkiksi todistelunäkökohdat, mahdollisuus suorittaa katselmus, oikeudenkäyntikuluista aiheutuneiden kustannusten määrät. Tällaisista seikoista saattaa käräjäoikeuden mukaan syntyä helposti erimielisyyksiä. Säännös on kuitenkin toissijainen ja tulee siten esille ehkä harvoin.

Suomen Asianajajaliiton mielestä suomalaisen tuomioistuimen toimivalta tutkia kansainvälisluontoista asiaa on syytä määritellä oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

Professori Erkki Havansin mielestä 1 ja 2 momentissa esiintyy vähemmän onnistunut formulointi, tyyppiä "(siinä ja siinä tämän 10 luvun) §:ssä tarkoitettu liittymä Suomeen". Mainituissa pykälissä (1-19 §) ei kuitenkaan ole kysymys mistään "liittymistä" (Suomeenkaan), vaan joko erilaisista henkilötyypeistä (luonnollinen/juridinen henkilö jne.) tai riitajuttujen tyyppisisällöistä (kuten esim. jäämistöriita, elatusapuriita, kiinteistöriita jne.). Siksi 1 momentin tulisi professori Havansin mielestä kuulua (esim.): "Suomen tuomioistuin on toimivaltainen tutkimaan 1-19 §:ssä tarkoitetun asian, vaikka asia olisi kansainvälisluontoinen, jos sillä on liittymä Suomeen."

Vastaavasti 2 momentin tulisi professori Havansin mielestä alkaa (esim.) seuraavasti: "Suomen tuomioistuin ei kuitenkaan ole toimivaltainen 5, 10 tai 18 §:ssä tarkoitetussa asiassa, jos: ...".

*Professori Antti Jokelan mukaan u*udet säännökset soveltuvat myös aikaisempaa paremmin kansainvälisluonteisten riitojen käsittelyihin.

Professori Juha Lappalainen toteaa, että 25 – 27 § pyrkivät paikkaamaan sitä puutetta, ettei kansallisessa prosessilainsäädännössämme ole yleisiä tuomioistuinten kansainvälistä toimivaltaa koskevia äännöksiä. Säännökset olisivat, kuten OK 10 luvun säännökset muutoinkin, toissijaisia suhteessa kansainvälistä toimivaltaa koskeviin erityissäädöksiin ja -säännöksiin (mm. sääntely EU:n piirissä). Kansainvälistä toimivaltaa koskevien toissijaisten säännösten laatiminen on vaativa tehtävä. Työryhmän säännösehdotukset herättävätkin useita kysymyksiä. Yleisnäkemyksenä mietinnön kansainvälistä toimivaltaa koskevista säännöksistä professori Lappalainen toteaa, että ne antavat kokonaisuutena keskeneräisemmän vaikutelman kuin mietinnön kansallista toimivaltaa koskevat säännökset. Olisikin syytä miettiä, voitaisiinko kansainvälistä toimivaltaa koskevat säännökset jättää ainakin toistaiseksi lakiesityksestä pois odottamaan lisävalmistelua.

Professori Lappalainen kiinnittää huomiota 2 momentin 2 kohtaan, josta ilmenee, että kansainvälinen toimivalta riippuisi tietyissä tapauksissa ns. forum non conveniens -harkinnasta. Sääntely merkitsisi sikäli angloamerikkalaisperäistä uutuutta meillä, että toimivaltaratkaisu tulisi riippumaan tuomioistuimen omasta tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. Toimivaltasäännöksethän perinteisesti ovat rakentuneet ajatukselle, että toimivaltasäännösten mukaan tuomioistuimella joko on toimivalta tai ei ole. Forum non conveniens –periaate on erityisesti siinä suhteessa ongelmallinen, että sen soveltaminen asianmukaisesti edellyttäisi tuomioistuinten välistä neuvottelua siitä, missä asian käsittely on tarkoituksenmukaisinta. Tutkimatta jättäminen non conveniens -perusteella on ongelmallista ”omin päin” ilman tietoa siitä, miten siinä valtiossa, jossa käsittely katsotaan tarkoituksenmukaisemmaksi, toimivaltakysymykseen suhtaudutaan. Forum non conveniens -systeemi sopiikin angloamerikkalaiseen prosessijärjestelmään luontevammin, koska siellä ei ole samanlaista forumsääntelyä kuin meillä. Professori Lappalaisen mukaan olisi aihetta miettiä, onko syytä ottaa lakiin tätä momentin kohtaa vai tultaisiinko toimeen yksistään momentin 1 kohdan avulla. Onhan 2 kohta muutoinkin perustelujen mukaan (s. 65 – 66) toissijainen suhteessa kohtaa. Tuossa 1 kohdassa on kriteerinä se, onko Suomessa annettavalla tuomiolla todellista merkitystä ja vaikutusta asianosaisten välillä (ns. tuomion tehokkuusajatus). Tähänkin kohtaan sisältyy tietty fakultatiivisen harkinnan elementti, mutta harkinta on kuitenkin toisentyyppistä kuin 2 kohdassa.

Pykälän 3 momentin ajatus, että tuomioistuimillamme on 2 momentin rajoitusten estämättä toimivalta, jos vieraan valtion prosessilaki tai menettelyssä sovellettava laki on ristiriidassa Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden kanssa (ns. ordre public), herättää sekin kysymyksiä. ”Vieraalla valtiolla” tarkoitettaneen professori Lappalaisen mukaan tässä sitä ”vaihtoehtoista” valtiota, johon prosessilla 2 momentin 1 ja 2 kohtien mukaisen harkinnan tuloksena on läheisempi ja luontevampi liittymä kuin Suomeen. Jollain tavoin ”vieras valtio” jää tässä kuitenkin ilmaan. Samoin professori Lappalainen kokee vaikeasti sisäistettäväksi sen, että momentin ordre public -ajatus toisen valtion oikeussysteemin tasosta perustaa Suomen tuomioistuimille kansainvälisen toimivallan esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, että 2 momentin 1 kohdan mukainen harkinta johtaa siihen, että Suomessa käytävä prosessi on tänne paikallistuvasta liittymästä huolimatta vailla oikeudellista merkitystä asianosaisille.

<u>10 luvun 26 §</u>

Tampereen käräjäoikeuden mielestä saattaa syntyä hankalia tilanteita selvittää, onko esim. jollain vastaajalla kotipaikka Virossa tai Venäjällä, koska sääntely on toissijaista. Epäselväksi jää myös edelleen, tarkoitetaanko toissijaisuudella vain jäsenvaltioita koskevia kansalaisia.

Professori Erkki Havansin mukaan voidaan kyseenalaistaa, ovatko pykälän kaksi momenttia työryhmäehdotuksessa johdonmukaisessa järjestyksessä; nykyinen järjestyy synnyttää lukijassa jonkinlaista "itse-kontradiktion" vaikutelmaa. Professori Havansin käsityksen mukaan loogisempaa ja selkeämpää olisi ensin luetella ne tapaukset, joissa tuomioistuimen on ex officio tutkittava kansainvälinen toimivaltansa, ja vasta sen jälkeen eli 2 momenttina säätää se, mikä työryhmäehdotuksessa on 1 momenttina.

Siten 1 momenttina olisi se professori Havansin jäljempänä 27 §:n kohdalla ehdottama 4 momentti, kuitenkin siinä neljäntenä sanana oleva "kuitenkin" nyt tarpeettomaksi käytyään poistettuna. Ja 26 §:n 2 momenttina olisi siis nykyinen 1 momentti, vähäisesti modifioituna: "Muissa kuin 1 momentissa mainituissa tapauksissa tuomioistuin tutkii 25 §:ssä tarkoitetun toimivaltansa vain, jos asianosainen..." (jne. = nykyinen 1 momentti).

Professori Lappalainen toteaa, että pykälässä säädettäisiin kansainvälisen toimivallan lähtökohtaisesta tahdonvaltaisuudesta. Se, missä suhteessa ja missä tapauksissa tuomioistuintemme kansainvälinen toimivalta olisi ehdoton, viran puolesta tutkittava kysymys, käy ilmi yhtäältä ehdotetun pykälän 2 momentista ja seuraavasta (27) pykälästä.

Professori Lappalaiselle on jotenkin vaikea hahmottaa 25, 26 ja 27 §:n keskinäisiä suhteita. Hän hahmottaa järjestelmän seuraavasti:

1) Edellä kommentoidussa 25 §:ssä säädetään, minkälaisten tunnusmerkistöjen täyttyessä Suomen tuomioistuimilla on siviiliasiassa kasainvälinen toimivalta.

2) 26 §:ssä säädetään, että nämä edellytykset ovat kuitenkin väitteenvaraisia lukuun ottamatta tilannetta, jossa vastaaja jättäytyy pois oikeudenkäynnistä, kuitenkin niin, ettei väitteen tekemättä jättäminen sinänsä synnytä kansainvälistä toimivaltaa, jos liittymää Suomeen ei ole tai se perustuu epäolennaiseen seikkaan. Oma lukunsa on prorogaatiosopimus, jota on näistä edellytyksistä riippumatta kunnioitettava, jos siinä on sovittu asian käsittelemisestä suomalaisessa tuomioistuimessa.

3) Järjestelmää täydentää 27 §, jonka mukaan Suomen tuomioistuin ei olisi toimivaltainen tutkimaan ulkomailla olevaa kiinteää omaisuutta koskevaa ”esineoikeudellista” kannetta.

Professori Lappalaisen mukaan näiden säännösten systematiikkaongelmana on se, että niissä a) kansainvälisen toimivallan edellytykset, tunnusmerkistöt (= mitkä tunnusmerkistöfaktat synnyttävät toimivallan) ja b) näiden edellytysten väitteenvaraisuus versus absoluuttisuus (= tunnusmerkistöjen prosessuaaliset tutkintaedellytykset) on kirjoitettu toistensa sekaan. Esimerkiksi se, ettei epäolennaiseen seikkaan perustuva liittymä Suomeen riitä perustamaan Suomen tuomioistuimille kansainvälistä toimivaltaa, on ilmaistu toimivaltakysymyksen dispositiivisuutta koskevan 26 §:n 2 momentissa, vaikka systemaattisesti oikeampi paikka olisi 25 §:ssä, johon yhteyteen professori Lappalaisen mielestä kuuluu myös se, mitä 27 §:ssä säädetään. Olisi loogista säätää ensin toimivallan syntyedellytyksistä ja sen jälkeen toimivaltakysymyksen dispositiivisuudesta. Näinhän on ehdotuksessa menetelty myös kansallisen toimivallan osalta.

Systemaattisten havaintojen lisäksi säännösehdotukset kansainvälisestä toimivallasta herättävät professori Lappalaisen kysymään vielä mm.:

- Ovatko ulkomailla olevaa kiinteää omaisuutta koskevat asiat laatunsa perusteella ainoa asiaryhmä, jossa Suomen tuomioistuimilla ei voi olla kansainvälistä toimivaltaa, vaikka jutussa olisikin jokin kansainvälisten toimivaltasääntöjen tuntema liittymä Suomeen (vrt. esim. Bryssel I -asetuksen 22 artiklan 2 kappaleen 2 – 4 kohdat)? Toisaalta voidaan kysyä, onko syytä säätää 27 §:n kieltoa täysin ehdottomaksi. Voidaan näet ajatella syntyvän tilanteita, joissa on kyse vaikkapa ulkomailla sijaitsevan kiinteistön vuokraa koskevasta saatavasta kahden suomalaisen välillä ja joissa kiinteistön sijaintimaan tuomiota ei tunnusteta Suomessa. Miten tällöin voidaan asiassa saada Suomessa täytäntöönpantava tuomio?
- Eikö kansainvälinen prorogaatiosopimus kaipaa enempää sääntelyä kuin pelkän maininnan 26 §:n 2momentissa ja viittauksen kansallista prorogaatiota koskevaan 19 §:ään?
- Eikö lis pendens -kysymyksiä, jotka – vaikkakin ne ovat sinänsä eri asia kuin toimivalta – tulisi jollain tavoin säännellä kansainvälistä toimivaltaa koskevien säännösten yhteydessä?

<u>10 luvun 27 §</u>

Tampereen käräjäoikeus toteaa, että pykälän perusteluiden mukaan ulkomailla sijaitsevan kiinteistön vuokraa koskeva riita voitaisiin käsitellä Suomen tuomioistuimessa, jos sillä on jokin liittymä Suomeen. Käräjäoikeuden mielestä epäselväksi jää tältä osin, koskeeko sama periaate esim. osakehuoneistojen vuokraa.

Professori Erkki Havansi katsoo, että pykälässä säädetään ikäänkuin jälkijättöisesti 25 ja 26 §:n sääntelyihin sellainen poikkeus, johon ei 25 ja 26 §:ssä mitenkään viitata. Asia korjautuisi, jos tällä kertaa voitaisiin luopua lainvalmistelijan oppaassa olevasta pääsääntöisestä suosituksesta, jonka mukaan pykälässä ei yleensä tulisi olla enempää kuin kolme momenttia. Professori Havansi ehdottaa 25 §:ään 4 momenttia, joka hänen mukaansa parantaisi johdonmukaisuutta ja luettavuutta (ja tekisi omituisena "peräkaneettina" nyt olevasta erillisestä 27 §:stä tarpeettoman): (4 mom:) "Sen estämättä, mitä yllä tässä pykälässä säädetään, Suomen tuomioistuin ei ole toimivaltainen tutkimaan toisessa valtiossa olevaa kiinteää omaisuutta koskevaa, 8 §:n 2 momentin 1-3 kohdassa tarkoitettua asiaa."

Ehdotettu 4 momentti (joka siis on lähes sama kuin työryhmäehdotuksen 27 §) heijastuisi 26 §:ään, jonka 2 momentti tulisi saamaan alkuunsa lisätekstiä ja siten kuulumaan seuraavasti: "Suomen tuomioistuimen on kuitenkin jätettävä omasta aloitteestaan tutkimatta 25 §:n 4 momentissa tarkoitettu asia sekä, jollei tuomioistuimen toimivalta perustu oikeuspaikkasopimukseen, sellainen asia, jolla ei ole liittymää Suomeen tai jonka liittymä Suomeen perustuu ilmeisen epäolennaiseen seikkaan."

15 luvun 12 §

Turun hovioikeuden arvion mukaan tarve pidätysoikeuden olemassaololle ei ole nykyoloissa poistunut.

Suomen Asianajajaliiton mielestä asianajajan oikeutta pidättää palkkionsa vakuudeksi oikeudenkäyntiasiakirjoja koskeva asia ei ole aivan niin yksinkertainen kuin mietinnössä annetaan olettaa ja pidätysoikeuden poistaminen saattaisi heikentää joidenkin asianajajien asemaa. Asianajajaliitto ei kuitenkaan vastusta kyseistä muutosehdotusta, koska asialla on vähäinen merkitys asianajajille ja koska kansainvälinen käytäntö kannustaa lainkohdan kumoamiseen.

Professori Antti Jokela on samaa mieltä siitä, että asianajopalkkioita koskeva riita tulisi saattaa ensiasteessa käräjäoikeuden tutkittavaksi. Parhaiten tällainen riita soveltuisi kuitenkin siihen käräjäoikeuteen, joka on ensiasteessa tuominnut itse pääasiankin. Itse asiassa sen voisi istua jopa sama tuomari, joka on käsitellyt pääasian. Hän on jo valmiiksi perillä asiasta, jolloin uusi riita voidaan käsitellä nopeammin ja halvemmin ja myös sovinnon edellytykset lienevät silloin paremmat. Edellä olevista syistä ehdotettuun OK 10 lukuun tulisi lisätä säännös, jonka mukaan avustajanpalkkiota ja oikeudenkäyntikulujen jakautumista useiden korvausvelvollisten kesken koskevat riidat tutkitaan siinä käräjäoikeudessa, joka on ensi asteessa käsitellyt pääasian. Jos pääasia on käsitelty ensimmäisessä asteessa muualla kuin käräjäoikeudessa, kyseiset riidat voitaisiin käsitellä kantajan tai vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa. (Vrt. myös Ruotsin rättegångsbalken 10:13).

3.2. Laki eräistä yhteisomistussuhteista

16 §

Professori Juha Lappalainen toteaa, että pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Säännöksen mukaan laillinen tuomioistuin yhteisomistuslaissa tarkoitetuissa tuomioistuinasioissa on se tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä yhteinen esine on. Yhteisomistusasioita koskeva forumsääntely jäisi OK 10 luvun varaan. Jos kyse on irtaimesta esineestä, johon OK 10:8:n forum rei sitae –säännös ei soveltuisi, jäisi esineen sijaintipaikan tuomioistuin kokonaan pois forumvalikoimasta.

Laissa on kuitenkin sen tyyppisiä tuomioistuinasioita, erityisesti omistajien keskinäisiä suhteita koskevia, joissa esineen sijaintipaikan tuomioistuin on luonteva forum. Voidaankin professori Lappalaisen mielestä kysyä, onko järkevää näin laajalti luopua 16 §:n forumajatuksesta. Voisi hyvin ajatella, että esineen sijaintipaikka säilyisi, ei kylläkään ehdottomana, vaan valinnaisena forumina yhteisomistussuhteita koskevissa asioissa niissäkin tapauksissa, joissa forum rei sitae –säännöstä ei voida soveltaa.

3.3 Potilasvahinkolaki

14 §

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan potilasvahinkolakiin perustuvissa korvausasioissa ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 7 §:n 1 momentin soveltamista tulisi harkita rajattavaksi, sillä potilasvahingon ilmenemiseen kuluva aika voi olla hyvinkin pitkä ja vahinko voi ilmetä täysin sattumanvaraisella paikkakunnalla. Mietinnön potilasvahinkolakia koskevien perustelujen mukaan joissain tapauksissa korvaus voitaisiin vaatia myös ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 3 §:n mukaisessa toimipaikan sijaintipaikkakunnan käräjäoikeudessa. Tämä maininta on virheellinen, sillä potilasvahinkolain mukaista korvauskannetta voidaan ajaa vain Potilasvahinkokeskusta vastaan ja sen toimipaikka on Helsinki.

3.4 Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta

5 §

Helsingin hovioikeus toteaa, että se, mitä hovioikeus on lausunut ehdotetusta oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 22 §:stä, koskee myös käsillä olevan pykälän 1 momenttia.

4 Muut huomautukset

Esityksen vaikutukset

Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto yhtyy mietinnössä esitettyyn, ettei ehdotuksella tule olemaan vaikutusta tuomioistuinten käsiteltäväksi tulevien asioiden määrään. Oikeuspaikkaa koskevien säännösten selkiytyminen vaikuttanee tuomioistuinten työmäärään jossain määrin vähentävästi tulkintaongelmien ja tarpeettomiksi tulevien tutkimattajättämispäätösten vähenemisen myötä.

Oikeushallinto-osasto toteaa, että esityksen on arvioitu joissain määrin vaikuttavan siihen, miten eri asiat jakautuvat käräjäoikeuksien kesken. Koska esitys ei sisällä juurikaan asiallisia muutoksia nykytilanteeseen verrattuna, vaikutus määrällisesti lienee vähäinen. Joka tapauksessa käräjäoikeuksien määrä tullee vähenemään nykyisestä 54 ehkä jopa 25:een.

Kouvolan hovioikeus katsoo, että ehdotus kiinteistöforumin muuttamisesta valinnaiseksi voisi johtaa juttukannan kasvamiseen Etelä-Suomessa ja vastaavaan vähenemiseen muualla Suomessa.

Suomen Asianajajaliiton mukaan asianajajien työmäärään kokonaisuudessaan uudistuksilla ei todennäköisesti ole juurikaan vaikutusta. Kirjallinen, tiettyä riitakysymystä koskeva oikeuspaikkasopimus ja lisääntyvä valinnaisuus oikeuspaikkojen suhteen vaikuttavat jossain määrin siihen, miten asiat jakautuvat eri alueilla toimiville asianajajille.

Asian valmistelu

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että koska työryhmän esitys sisältää kohtia, jotka liittyvät työsuhteisiin, olisi ehdotukset tullut valmistella näiltä osin kolmikantaisesti. EK:n käsityksen mukaan kolmikantainen valmistelu olisi tarkoittanut tässä asiassa työryhmän jäsenyyttä tai ainakin kutsua kuulemistilaisuuteen.

Suhde muihin esityksiin

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan jatkovalmistelussa tulee myös huomioida, että ministeriön vakuutusosaston vakuutusmarkkinayksikössä on käynnissä liikennevakuutuslain kokonaisuudistus. Myös uutta vakuutusyhtiölakia koskeva hallituksen esitys on menossa eduskuntaan helmikuussa 2008. Lakipaketti sisältää muun muassa ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain 74 §:n teknisen muutoksen, jossa termi edustusto on korvattu termillä sivuliike.

Liite

Oikeusministeriö/oikeushallinto-osasto*
Oikeusministeriö/kansainvälinen yksikkö
Sosiaali- ja terveysministeriö*
Työministeriö
Valtionvarainministeriö
Ympäristöministeriö*

Eduskunnan oikeusasiamies
Valtioneuvoston oikeuskansleri*

Korkein oikeus (varattiin tilaisuus antaa lausunto)

Helsingin hovioikeus*
Itä-Suomen hovioikeus*
Kouvolan hovioikeus*
Rovaniemen hovioikeus*
Turun hovioikeus*
Vaasan hovioikeus

Espoon käräjäoikeus
Helsingin käräjäoikeus*
Jyväskylän käräjäoikeus*
Kuopion käräjäoikeus*
Lappeenrannan käräjäoikeus
Oulun käräjäoikeus*
Rovaniemen käräjäoikeus*
Tampereen käräjäoikeus*
Turun käräjäoikeus
Vantaan käräjäoikeus

Kuluttajavirasto*

Helsingin oikeusaputoimisto*
Oulun oikeusaputoimisto

Julkiset Oikeusavustajat ry
Suomen Asianajajaliitto*
Suomen Lakimiesliitto ry
Suomen Tuomariliitto ry*

Elinkeinoelämän keskusliitto EK*
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö*
Suomen Kuluttajaliitto
Suomen Yrittäjät*

Professori Erkki Havansi*
Professori Antti Jokela*
Professori Juha Lappalainen*

Tähdellä (*) on merkitty ne viranomaiset, yhteisöt ja henkilöt, jotka antoivat lausunnon.